

# **ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA MIĘDZYNARODOWEGO W XXI WIEKU WYWOŁANE PRZEZ KONFLIKTY LOKALNE**

**Zbigniew CIEKANOWSKI**

Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II  
w Białej Podlaskiej

**Wiesława ZAŁOGA**

Wojskowa Akademia Techniczna

**Waldemar PERDION**

Wojskowa Akademia Techniczna

**Streszczenie.** Niniejsze opracowanie przedstawia definicje „bezpieczeństwa” i „bezpieczeństwa międzynarodowego”. Autorzy w niej stwierdzają, iż definicja „bezpieczeństwa międzynarodowego” ma bardzo szeroki zakres treści w odróżnieniu od ogólnego pojęcia „bezpieczeństwa” czy definicji „bezpieczeństwa narodowego”. W opracowaniu scharakteryzowano modele bezpieczeństwa międzynarodowego. Dokonano analizy zagrożeń bezpieczeństwa międzynarodowego, m.in. terroryzmu czy zagrożeń cybernetycznych, która pokazała, że dla dobra współczesnego świata kraje powinny ze sobą współpracować, gdyż zapewnienie bezpieczeństwa jest możliwe tylko dzięki wielostronnym działaniom na jego rzecz. Przedstawiono instytucje odpowiedzialne za bezpieczeństwo międzynarodowe, a następnie skupiono się na zagrożeniach bezpieczeństwa Polski w świetle konfliktów lokalnych XX i XXI wieku. Rozpatrując bezpieczeństwo w znaczeniu podmiotowym autorzy opracowania zaakcentowali, iż istnieje podział przedstawiający bezpieczeństwo w wymiarze nie tylko narodowym, ale również regionalnym i globalnym. Niniejsza klasyfikacja jest również o tyle interesująca, iż w oparciu o wyznacznik zasięgu bezpieczeństwa z bezpieczeństwa międzynarodowego można wyodrębnić bezpieczeństwo wewnętrzne i bezpieczeństwo zewnętrzne. W trakcie prowadzonej przez autorów analizy przedmiotu nad bezpieczeństwem w literaturze zwrócono uwagę na podział bezpieczeństwa pod względem przedmiotu, ukazywanego w kontekście diagnozowania stanu zagrożenia i zarzewia niebezpieczeństwa. Patrząc na bezpieczeństwo według kryterium przedmiotu niewątpliwym faktem jest tu zależność od rozwoju cywilizacyjnego oraz przekształceń obyczajowych w społeczeństwie jako źródło nowych zagrożeń przekładających się na istnienie i działalność państwa. Pierwotnie zagrożenia dla państwa miały swe źródło w elemencie wojskowo-militarnym państwa, jednakże wraz z upływem lat zapoczątkowano działania zmierzające do podtrzymywania stanu spokoju również w różnorodnych dziedzinach administracji potęgi państw. Zauważono istniejącą zależność pomiędzy oddziaływaniem ładu i porządku w różnych dziedzinach działalności państwa a całościowym stanem bezpieczeństwa narodowego.

W wyniku przeprowadzonej analizy stwierdzono, że obecna sytuacja polityczno-militarna Polski jest względnie bezpieczna i stabilna, dzięki współpracy z państwami zachodnimi, aczkolwiek nie jest to sytuacja gwarantująca całkowite bezpieczeństwo. Według autorów przyczyn potencjalnego zagrożenia bezpieczeństwa Polski należy dopatrywać się m.in. w postępującej anarchizacji życia społeczno-politycznego w Rosji, dysponującej bronią jądrową, niestabilnej sytuacji na Białorusi i Ukrainie,

ale także we wzrastającej w ostatnich latach liczbie imigrantów w Polsce. Polska nie powinna ignorować żadnego z potencjalnych zagrożeń bezpieczeństwa, za czym przemawia strategiczne położenie kraju oraz nieustannie zmieniająca się sytuacja polityczna, społeczna i militarna. Także kraje Unii Europejskiej powinny być przygotowane na możliwość powstania konfliktów lokalnych, zagrażających bezpieczeństwu międzynarodowemu i wewnętrznemu poszczególnych państw. Autorzy opracowania podkreślają, że organizacje bezpieczeństwa międzynarodowego nie są w stanie zapewnić całkowitego bezpieczeństwa na świecie m.in. z powodu braku skutecznych mechanizmów egzekwowania postanowień traktatów czy narastających nacjonalizmów lub podziałów narodowościowych i religijnych. Obiektem zainteresowania tych organizacji musi być cały świat, bo nie można przewidzieć, gdzie nagle wybuchnie konflikt. Nie sposób jest rozważać stan bezpieczeństwa międzynarodowego bez odwołania się do archaicznych, podstawowych wymogów związanych z indywidualną potrzebą życia w spokoju najmniejszej komórki społeczeństwa. Potrzeba bezpieczeństwa jest jedną z niezbędnych w życiu potrzeb, można by zaryzykować stwierdzenie że jest to najważniejsza w ludzkiej hierarchii wartości potrzeba. Nie istnieje bezpieczeństwo na-rodowe, jeżeli nie jest zapewnione bezpieczeństwo pojedynczej jednostki w zakresie niezaspokojenia w niezbędne wartości i potrzeby. Jedynie w momencie zagwarantowania bytowania i dalsze rozwijanie się daje możliwość postawienia tezy, iż pojedynczy człowiek bądź mocarstwo są bezpieczne. Jeżeli dochodzi do zaspokojenia podstawowych potrzeb istoty ludzkiej w narodzie, to można zaryzykować stwierdzenie iż wtedy mamy stan bezpieczeństwa narodu jako ogółu społeczeństwa w danym kraju. Chcąc mówić o bezpieczeństwie w kontekście całego narodu nie sposób pominąć, że buduje je bezpieczeństwo zewnętrzne będące stanem, podczas którego kraj czyni zabiegi mające na celu ograniczenie wpływów z zewnątrz państwa tak, by były jak najmniej dotkliwe dla społeczeństwa.

**Słowa kluczowe:** analiza, bezpieczeństwo, pokój, wojna, zagrożenia.

## WSTĘP

Bezpieczeństwo międzynarodowe jest powszechnym tematem współczesnego świata. Zapewnienie prawidłowego poziomu bezpieczeństwa jest jedną z podstawowych funkcji każdego państwa. Jednym z aspektów prawidłowego funkcjonowania bezpieczeństwa jest zarządzanie bezpieczeństwem, w tym również zarządzanie strategiczne, będące całokształtem działań danego podmiotu. Owym podmiotem zaakcentowanym w niniejszym artykule są organizacje bezpieczeństwa międzynarodowego. Współczesny świat podlega nieustannym przeobrażeniom i doświadcza postępu w dziedzinie techniki i informatyki oraz postępującej globalizacji.

Bezpieczeństwo jest rozumiane jako brak poczucia zagrożenia. Jest potrzebą podmiotową, która dotyczy różnych podmiotów, poczynając od jednostek ludzkich, na grupach kończąc. Bezpieczeństwo odnosi się również do utrzymania ładu i porządku współczesnego świata – mowa wtedy o bezpieczeństwie międzynarodowym.

Bezpieczeństwo określane się przez E. Nowaka i M. Nowaka jako „stan niezagrożenia, spokoju, pewności, stan i poczucie pewności, stan wolności od zagrożeń, stan wolności od strachu lub ataku”<sup>1</sup>. A. Skrabacz zajmująca się problematyką bezpieczeństwa społecznego sformułowała tezę, iż bezpieczeństwo „jest [...] pierwotną, egzystencjonalną i naczelną wartością i potrzebą każdego człowieka, warunkującą

<sup>1</sup> E. Nowak, M. Nowak, *Zarys teorii bezpieczeństwa narodowego*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2011, s. 13.

przeżycie i rozwój jednostki i grup społecznych”<sup>2</sup>. Inny badacz J. Szmyd zajmujący się omawianą tematyką za bezpieczeństwo przyjmuje „wartość nieautoteliczną, nie samą w sobie, tzn. nie godną zabiegów ze względu na nią samą, natomiast wartością wyrażnie utylitarną, użytkową, tzn. będącą środkiem do osiągnięcia innych wartości, np. życia, zdrowia, własności itp.”<sup>3</sup>. Jeżeli będziemy rozważać bezpieczeństwo w kontekście filozoficznym, to zjawisko bezpieczeństwa samo w sobie jest pradawną potrzebą i jednocześnie naturalnym trzonem norm bytowych i filozoficznych, ponieważ jest zestawieniem „sytuacji, zdarzeń, faktów, stanów rzeczy niezależnych od ludzi, i od ludzi zależnych”.

Bezpieczeństwo postrzega się również w kontekście ciągu działań i związku przyczynowo-skutkowego, podczas którego dochodzi do „ciągłej działalności jednostek, społeczności lokalnych, państw oraz organizacji międzynarodowych w tworzeniu pożądanego stanu bezpieczeństwa”<sup>4</sup>.

Klasycznie bezpieczeństwo zauważalne jest jako zobowiązanie i dawanie możliwości egzystencji, często pojmowane jest to aspekcie negatywnym. Bezsprzeczne jest również istnienie pozytywnego wymiaru bezpieczeństwa, który posiada dwa wymiary, zarówno dawanie możliwości egzystencji, ale także nadziei dla przyszłej ewolucji. Naczelną potrzebą mimo wszystko jest zabezpieczenie możliwości egzystowania, ponieważ bez tego nie ma możliwości trwania jednostki. Gwarancja egzystencji jednostki to bezsprzeczne kryterium dla szans przyszłej ewolucji. Rozpatrując przyszłą ewolucję w kontekście bezpieczeństwa powinno się ją identyfikować jako warunki ochrony i obrony wartości i interesów danego podmiotu, które umożliwiają co najmniej dorównywanie danego podmiotu, w szeroko rozumianym postępie cywilizacyjnym, innym podmiotom<sup>5</sup>.

Chcąc w pełni przyswoić istotę bezpieczeństwa winno się dostrzec, że by móc mówić o bezpieczeństwie należy mieć pewność, jest ona niezbędna do możliwości egzystowania oraz nadziei dla przyszłej ewolucji. Ostatecznie bezpieczeństwo można określić mianem możliwością egzystowania i nadzieją dla przyszłościowej ewolucji.

Bezpieczeństwo międzynarodowe jest rozpatrywane zwykle w aspekcie pozytywnym jako zapobieganie i przeciwdziałanie agresji ze strony przeciwnika, ale również negatywnym, gdy oznacza stan bierności wobec braku zagrożeń dla danego regionu.

Współcześnie wiele mówi się na temat funkcjonowania systemu bezpieczeństwa nie tylko w kontekście lokalnym, ale przede wszystkim regionalnym. Coraz większa liczba konfliktów lokalnych, występujących w różnych częściach świata wzbudza niepokój o bezpieczeństwo wewnętrzne, jak również zewnętrzne państw.

<sup>2</sup> *Bezpieczeństwo w wymiarze lokalnym. Wybrane obszary*, red. M. Leszczyński, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2013, s. 14.

<sup>3</sup> J. Szmyd, *Bezpieczeństwo jako wartość, refleksja aksjologiczna i etyczna*, [w:] *Zarządzanie bezpieczeństwem*, red. P. Tyrała, Kraków 2000, s. 48.

<sup>4</sup> E. Nowak, M. Nowak, op. cit., s. 15.

<sup>5</sup> Ibidem, s. 16.

Współcześni naukowcy nieprzerwanie podejmują się dociekania wokół dyscypliny bezpieczeństwa. Intelktualiści dokładają starań, by jednoznacznie sformułować definicję bezpieczeństwa. Mimo wielu różnych definicji, popularnie „bezpieczeństwo narodowe” rozumie się jako umiejętność nadzorowania nad różnorodnymi sytuacjami mogącymi stanowić zaburzenie spokoju dla narodu.

Prymitywne myślenie postrzegało problem bezpieczeństwa narodowego jako zdolność bojową jednoznacznie z paradygmatem wojny i obrony – stan bezpieczeństwa był równoznaczny z komponentem obrony wojennej, zaś wojnę utożsamiano momentem niebezpieczeństwa. Wraz z upływem lat stosunek do omawianej kwestii zmieniał się, gdyż zauważono zależność między zagrażającym życiu położeniu pojedynczych państw, a działalnością na podłożu militarnym. Ewolucja cywilizacyjna przyniosła nowe źródła ryzyka w postaci kłopotów na tle gospodarczym, tarcia spowodowane odmiennymi kulturami czy religiami, a co za tym idzie ogólnymi problemami na podłożu społecznym. Wszystkie wymienione aspekty możemy zaliczyć do obszaru problematyki bezpieczeństwa międzynarodowego<sup>6</sup>.

L. Korzeniowski podjął próbę nadania definicji bezpieczeństwu i według niego to „pewien stan obiektywny polegający na braku zagrożenia, odczuwalny subiektywnie przez jednostki lub grupy”<sup>7</sup>. Według S. Dworeckiego istotą problemu jest „taki rzeczywisty stan stabilności wewnętrznej i suwerenności państwa, który odzwierciedla brak lub występowanie jakichkolwiek zagrożeń”<sup>8</sup>, natomiast dla humanisty W. Tulibackiego bezpieczeństwo to „konfiguracja sytuacji, zdarzeń, faktów, stanów rzeczy niezależnych od ludzi i od ludzi zależnych”<sup>9</sup>.

*Zarys teorii bezpieczeństwa narodowego* przedstawia, iż: „bezpieczeństwo narodowe tworzy cały naród danego państwa każdego dnia, chroniąc swoje wartości oraz interesy narodowe i broniąc ich przed występującymi zagrożeniami militarnymi i niemilitarnymi, a także tworząc sprzyjające tym interesom warunki w środowisku międzynarodowym”<sup>10</sup>.

Wbrew powszechnym prognozom zakończenia waśni i konfliktów przełom XX i XXI wieku nie przyniósł oczekiwanego zakończenia wojen. Europa po II wojnie światowej miała szansę stać się regionem pokoju i wzajemnego poszanowania, jednak dążenia mocarstw do opanowania nowych terenów wywołały nowe konflikty i wojny. Pomimo obalenia komunistycznego świata powstały nowe zagrożenia związane z nierozwiązanymi kwestiami etnicznymi i problemami narodowymi.

<sup>6</sup> Ibidem, s. 17.

<sup>7</sup> L.F. Korzeniowski, *Zarządzanie bezpieczeństwem. Rynek, ryzyko, zagrożenie, ochrona*, s. 437, [w:] *Zarządzanie bezpieczeństwem*, red. P. Tyrała, Wydawnictwo Profesjonalnej Szkoły Biznesu, Kraków 2000, s. 437-444.

<sup>8</sup> *Aspekty prawne bezpieczeństwa narodowego RP...*, s. 19, cyt. za: S. Dworecki, *Zagrożenia bezpieczeństwa państwa*, Warszawa 1994, s. 16; idem, *Od konfliktu do wojny*, Warszawa 1996, s. 12-16.

<sup>9</sup> Ibidem.

<sup>10</sup> E. Nowak, M. Nowak, op. cit., s. 17.



Ponadto doszły problemy migracyjne ludności oraz zagrożenia związane z szerzącym się terroryzmem. Należy przypuszczać, że narastający problem migracyjny ludności budzi podejrzenie, iż ciągle zwiększająca się populacja będzie oddziaływała na zagrożenia w postaci wzrastania ryzyka zakłócania spokojnego życia ludzkiego w środowisku międzynarodowym. Jednocześnie w toku prowadzonych obserwacji zjawisk zachodzących w środowisku międzynarodowym i ich analiz w zakresie migracji ludności i rosnącej skali występowania terroryzmu, zachodzi związek między nierozsądnym zachowaniem osadników a prawdopodobieństwem wystąpienia zakłóceń w egzystowaniu.

## 1. Charakterystyka bezpieczeństwa międzynarodowego

Bezpieczeństwo jest terminem interdyscyplinarnym, ponieważ jest przedmiotem zainteresowania politologii, psychologii, socjologii, ekonomii, prawa, historii, a także nauki o stosunkach międzynarodowych. W ogólnym znaczeniu pojęcie „bezpieczeństwo” wywodzi się z łacińskiego „*sine cura*” i oznacza stan „niezagrożenia”<sup>11</sup>. W literaturze podmiotu istnieje wiele definicji bezpieczeństwa, które zwykle mają dwa wymiary. Najczęściej bezpieczeństwo jest definiowane w wymiarze pozytywnym jako stan, w którym nie ma zagrożeń. Według Ryszarda Zięby bezpieczeństwem określa się synonim braku zagrożeń lub pewność, która jest wynikiem niewystępowania zagrożeń oraz skuteczne działania, które zapobiegają ich pojawianiu się. Ponadto bezpieczeństwo jest potrzebą podmiotową, dotyczącą różnych podmiotów, poczynając od jednostek, a kończąc na wielkich grupach społecznych (np. instytucjach), które reprezentują pojedynczych ludzi, a także grupy społeczne (narody, państwa i system międzynarodowy)<sup>12</sup>. Bezpieczeństwo jest również potrzebą egzystencjalną, która wiąże się z istnieniem danego podmiotu. Jest potrzebą złożoną i zaspokaja szczegółowe potrzeby, takie jak: trwanie, całość, tożsamość, niezależność, spokój, posiadanie, a także pewność funkcjonowania i rozwoju. Bezpieczeństwo jest to swego rodzaju pewność istnienia, przetrwania, posiadania, rozwoju i funkcjonowania danego podmiotu<sup>13</sup>.

Wymiar negatywny definicji bezpieczeństwa utożsamiany jest ze stosowaniem siły i przymusu dla zachowania przyjętych praw i norm, jednakże współcześnie dąży się do kreowania i podtrzymywania pozytywnego ujęcia bezpieczeństwa.

Bezpieczeństwo odnosi się również do układu wewnętrznego państwa, a także jego stosunków międzynarodowych, bowiem są one od siebie zależne. Przed II wojną światową bezpieczeństwo wewnętrzne i międzynarodowe było gwarantowane dzięki rozwiązaniom samodzielnym wprowadzanym przez dany kraj. Po II wojnie

<sup>11</sup> R. Białoskórski, *Wyzwania i zagrożenia bezpieczeństwa XXI wieku*, Warszawa 2010, s. 11.

<sup>12</sup> R. Zięba, *Bezpieczeństwo międzynarodowe po zimnej wojnie*, Warszawa 2008, s. 15.

<sup>13</sup> Ibidem, s. 16

światowej nastąpiły zmiany, dzięki którym bezpieczeństwo międzynarodowe jest zapewniane dzięki strukturom międzynarodowym, a bezpieczeństwo wewnętrzne jest uzależnione od polityki wewnętrznej danego kraju<sup>14</sup>.

Postępujące w obecnym świecie zmiany, globalizacja oraz rozwój międzynarodowej komunikacji wymagają rozwiniętej sfery bezpieczeństwa międzynarodowego, co jest możliwe dzięki współpracy wielu państw i stworzeniu optymalnych warunków dla jej rozwoju. Jednak w obecnym świecie jest wiele czynników niesprzyjających rozwojowi bezpieczeństwa. Zalicza się do nich m. in.: brak zmian w myśleniu o bezpieczeństwie, narodowy charakter służb specjalnych, utajnienie zasad ich działania, bardzo duże koszty ich utrzymania, a także wykorzystywane nierzadko przez nich nielegalne źródła dochodów, wynikające ze współpracy z przestępczością zorganizowaną<sup>15</sup>. Specjaliści zajmujący się badaniami nad bezpieczeństwem nieustannie zastanawiają się, na jakim poziomie należy zapewnić je: czy tylko na indywidualnym, czy narodowym czy może jednak międzynarodowym. Wszystkie te poziomy są jednak spójne i wzajemnie się przenikają. Niemożliwe jest, bowiem zapewnienie bezpieczeństwa międzynarodowego bez bezpieczeństwa indywidualnego czy narodowego. Są one w ścisłej korelacji. Bezpieczeństwo winno wykraczać poza struktury indywidualne, obejmując również komponenty polityczne, gospodarcze, społeczne, środowiskowe oraz wojskowe, by scalać je w kontekście międzynarodowym, dzięki czemu łatwo zauważyć, że bezpieczeństwo zależy nie tylko od dobra danego państwa, ale uwzględnia również interesy sąsiadów. Pierwsze takie podejście zostało określone przez B. Buzana z Kopenhaskiego Instytutu Badań nad Pokojem (COPRI)<sup>16</sup>.

Według B. Buzana bezpieczeństwo należy rozpatrywać jako stan wolny od zagrożeń, a także zdolność państw i społeczeństw do utrzymania integralności funkcjonalnej oraz niezależnej tożsamości. Z kolei J. Booth i R. Wheeler twierdzą, że to ludzie i ich grupy odpowiadają za budowanie i utrzymanie bezpieczeństwa, pod warunkiem, że nie pozbawiają tego stanu innych osób. Bezpieczeństwo jest wówczas postrzegane jako proces emancypacji<sup>17</sup>. Z kolei według Lipmana państwo jest bezpieczne wówczas, gdy nie musi poświęcać podstawowych wartości, unikając wojny oraz gdy w przypadku wojny wyjdzie z niej zwycięsko.

Reasumując, definicja „bezpieczeństwa międzynarodowego” ma bardzo szeroki zakres treści w odróżnieniu od ogólnego pojęcia „bezpieczeństwa” czy definicji „bezpieczeństwa narodowego”. Jest ona o wiele bardziej sprecyzowana niż ogólna treść tego pojęcia. Bezpieczeństwo międzynarodowe jest sumą bezpieczeństwa poszczególnych państw oraz zespołem norm, warunków, mechanizmów,

<sup>14</sup> K. Żukrowska, *Pojęcie bezpieczeństwa i jego ewolucja*, [w:] *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Teoria i praktyka*, K. Żukrowska, M. Grącik, (red.), Warszawa 2006, s. 21.

<sup>15</sup> Ibidem.

<sup>16</sup> Ibidem, s. 22.

<sup>17</sup> Ibidem.

a także oddziaływań międzynarodowych, które gwarantują każdemu państwu pewność niezagrażonego istnienia, swobód rozwojowych i przetrwania. Bezpieczeństwo międzynarodowe obejmuje wartości wspólne dla wszystkich państw, do których należą: stabilność, równowaga, współpraca i pokój, a jego celem jest wyeliminowanie zagrożeń tożsamości, istnienia, przetrwania i rozwoju państw oraz podmiotów niepaństwowych, a także systemów międzynarodowych i kształtowanie ich pewności<sup>18</sup>.

Bezpieczeństwo międzynarodowe ma charakter zarówno pozytywny, kiedy oznacza aktywne przeciwstawianie się agresji ze strony jakiegoś państwa lub państw jak również posiada charakter negatywny, w którym nie występuje żadne zagrożenie dla sojuszu państw. Swym zakresem obejmuje nie tylko bezpieczeństwo indywidualne jednostek, ale również bezpieczeństwo narodowe (wewnętrzne) każdego z państw i podkreśla międzynarodowe działania na rzecz bezpieczeństwa międzynarodowego. Oznacza, że jeżeli któreś z państw sojuszu będzie zagrożone atakiem lub choćby groźbą ataku z zewnątrz to członkowie sojuszu przystąpią do obrony zagrożonego kraju.

## 2. Modele bezpieczeństwa międzynarodowego

Bezpieczeństwo międzynarodowe jest ogólnym pojęciem, obejmującym stan pokoju i działań na rzecz jego zachowania w innych krajach. Według J. Zajęc w literaturze wymienia się cztery główne modele bezpieczeństwa międzynarodowego:

- **System równowagi sił** – jest to taki układ sił pomiędzy państwami, w którym żadne z państw nie góruje nad innymi. W systemie tym państwa dążą do stworzenia lub utrzymania układu sił, niepozwalającego na nadmierny wzrost potęgi jakiegokolwiek państwa.
- **Sojusz polityczno-wojskowy** – jest zobowiązaniem sygnatariuszy traktatu do udzielania sobie wzajemnie pomocy w przypadku ataku zbrojnego ze strony państwa czy grupy państw spoza tego sojuszu.
- **System bezpieczeństwa zbiorowego** – jest to prawnomiędzynarodowe zobowiązanie państw do wspólnych działań na rzecz utrzymania pokoju oraz zapobiegania wojnom, a także do niestosowania siły i groźby jej użycia, rozstrzygania konfliktów pokojowymi środkami, zapobiegania zagrożeniom i agresji zbrojnej, a także naruszeniom pokoju i usuwaniu ich następstw, jeżeli zaistniałaby taka sytuacja.
- **System bezpieczeństwa kooperatywnego** – polega na współpracy pomiędzy państwami i strukturami międzynarodowymi, która pozwala na eliminowanie zagrożeń oraz budowanie zaufania, dzięki czemu możliwe jest rozwiązywanie problemów o charakterze międzynarodowym<sup>19</sup>.

<sup>18</sup> J. Zajęc, *System bezpieczeństwa międzynarodowego*, [w:] *Bezpieczeństwo państwa. Wybrane problemy*, red. K.A. Wojtaszczyk, A. Materska-Sosnowska, Warszawa 2009, s. 34.

<sup>19</sup> Ibidem, s. 34-35.

Z kolei J. Czaputowicz<sup>20</sup> wymienia następujące modele bezpieczeństwa międzynarodowego:

- **Bezpieczeństwo wspólne** – jest to spełnienie warunków dla utrzymania bezpieczeństwa innych krajów, a nie przeciwko nim. Odnosi się do konfrontacji międzyblokowej, spirali zbrojeń i zagrożeń wybuchem nuklearnym podczas zimnej wojny w latach 1947 – 1991. Według A. D. Rotfelda żadne z państw nie jest w stanie zapewnić bezpieczeństwa swojego kraju „(...) na własną rękę. Koncepcja ta dawała wyraźny priorytet międzynarodowym środkom zapewnienia bezpieczeństwa przed narodowymi, środkom politycznym przed – przed wojskowymi, środkom pokojowym – przed użyciem lub groźbą użycia siły”<sup>21</sup>.
- **Bezpieczeństwo defensywne** – określa sytuacje, w których państwa tworzą takie siły zbrojne, by zapewnić efektywną obronę własnego terytorium, ale jednocześnie nie stanowią zagrożenia dla innych państw. Największe efekty działań na rzecz bezpieczeństwa defensywnego można osiągnąć poprzez wdrożenie odpowiednich zmian w strategii wojskowej, redukcję poziomu sił zbrojnych, a także poprzez eliminację działań ofensywnych w stosunku do innych państw.
- **Bezpieczeństwo wszechstronne** – oprócz czynników wojskowych, podkreśla charakter związków politycznych, środowiskowych, kulturowych, humanitarnych, prawnych i ekonomicznych pomiędzy państwami. Oznacza ono stabilizację instytucji demokratycznych, respekt dla praw człowieka, rządy prawa, stworzenie gospodarki rynkowej, a także współpracę w sferze ekonomicznej, ekologicznej i kulturalnej.
- **Bezpieczeństwo kooperatywne** – pochodzi od negocjacji rozbrojeniowych prowadzonych pomiędzy dwoma blokami (ZSRR i państw satelitarnych ZSRR) podczas zimnej wojny. Oznaczał akceptację przez zainteresowane państwo inspekcji na miejscu, do czego potrzebna był kooperacja, czyli współdziałanie. Natomiast niekooperatywne techniki zakładały jednostronne monitorowanie skali uzbrojenia w poszczególnych typach za pomocą nowatorskich środków technicznych, bez potrzeby akceptacji i udziału zainteresowanego państwa. Kooperatywne bezpieczeństwo miało zapobiegać nadmiernemu nagromadzeniu środków zbrojnych.

Drugie założenie bezpieczeństwa kooperatywnego mówi, że zostało ono wypracowane przez NATO i zakłada tworzenie systemu współpracujących ze sobą i uzupełniających się wzajemnie instytucji<sup>22</sup>.

<sup>20</sup> J. Czaputowicz, *Bezpieczeństwo w teoriach stosunków międzynarodowych*, [w:] *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Teoria i praktyka*, K. Żukrowska, M. Grącik (red.), Warszawa 2006, s. 65.

<sup>21</sup> A.D. Rotfield, *Europejski system bezpieczeństwa in statu nascendi*, Warszawa 1990, s. 29.

<sup>22</sup> J. Czaputowicz, op. cit., s. 67-69.

System bezpieczeństwa zbiorowego jest skuteczny, jeżeli spełnione są jednocześnie trzy zasadnicze warunki.

Pierwszy warunek ma charakter strukturalny i związany jest z równomiernym rozkładem sił. Definicja bezpieczeństwa międzynarodowego zakłada połączenie sił dla celów przewagi zbrojnej, co ma zniechęcić przeciwnika do ataku. Wszystkie państwa w systemie powinny podlegać odpowiednim sankcjom zbiorowym. Drugim czynnikiem jest ponoszenie kosztów w związku ze zmianą istniejącego stanu rzeczy przez państwo rewizjonistyczne, liczonych w kategoriach politycznych, reputacji, ekonomicznych i wzrostu zagrożenia, które powinny być tak wysokie, aby przewyższyły ewentualne korzyści. Trzeci czynnik mówi o tym, że państwa powinny mieć te same poczucie międzynarodowej solidarności, a także stosować te same wartości dotyczące bezpieczeństwa. Winny stawiać bezpieczeństwo międzynarodowe ponad dobrem wewnętrznym państwa.

Ważne jest rozróżnienie pojęcia „bezpieczeństwa zbiorowego” od pojęcia „zbiorowej obrony”, co można zrealizować dzięki czterem kryteriom: pochodzenia zagrożenia, zasięgu systemu, instytucjonalizacji, a także pełnionych funkcji. W systemie „bezpieczeństwa zbiorowego” zagrożenie pochodzi z wewnątrz systemu, czyli stanowi je któryś z członków tego systemu, natomiast w systemie zbiorowej obrony zagrożenie pochodzi z zewnątrz systemu<sup>23</sup>. Jak widać system „bezpieczeństwa zbiorowego” nie ma określonych z góry sojuszników czy wrogów, jednakże wszyscy są zobowiązani do wystąpienia przeciwko państwu, które nie będzie respektować ustalonych zasad. Biorąc pod uwagę kryterium zasięgu systemu, obejmuje wszystkie państwa na poziomie globalnym lub regionalnym (inkluzywność), a członkostwo jest z założenia ograniczone (ekskluzywność).

Kolejnym kryterium jest instytucjonalność, która oznacza, że „bezpieczeństwo zbiorowe” wymaga posiadania odpowiedniej instytucji, stanowiącej pieczę nad współdziałaniem państw, natomiast „zbiorowa obrona” może przyjąć formę luźnej koalicji, ale również może być zinstytucjonalizowana, tak jak, np. NATO.

Kryterium pełnionych funkcji odnosi się do zadań, jakie winny realizować poszczególni członkowie sojuszu. Głównym ich zadaniem jest ochrona państw członkowskich przed agresją z zewnątrz przy pomocy środków militarnych. Działania bezpieczeństwa zbiorowego obejmują operacje pokojowe, interwencje humanitarne, dyplomację prewencyjną i pokojowe rozwiązywanie sporów<sup>24</sup>.

<sup>23</sup> Ibidem, s. 66.

<sup>24</sup> Ibidem.



### 3. Zagrożenia bezpieczeństwa międzynarodowego

Mówiąc o bezpieczeństwie zarówno indywidualnym, jak również narodowym i międzynarodowym, nie należy zapominać o zagrożeniach, jakie mogą zachwiać bezpieczeństwem. Zagrożeniem nazywamy stan, który wzbudza lęk i zaniepokojenie podmiotu<sup>25</sup>. Pojęcie „bezpieczeństwa” i „zagrożenia” występują ze sobą w ścisłej korelacji. „Bezpieczeństwo” jest stanem, w którym nie ma żadnego zagrożenia i panuje pokój. Świadczy to o etymologicznej pierwotności terminu „zagrożenie”, które jest sytuacją, w której istnieje duże prawdopodobieństwo powstania niebezpiecznego stanu dla otoczenia<sup>26</sup>. Zagrożenie bezpieczeństwa państwa jest takim splotem zdarzeń wewnątrzpaństwowych lub mających miejsce na arenie międzynarodowej, w którym może dojść do ograniczenia lub utraty warunków do niezakłóconego bytu i rozwoju wewnętrznego. W wyniku zagrożenia może dojść do naruszenia albo utraty suwerenności państwa oraz rozłamu partnerskich stosunków z innymi sojusznikami w wyniku stosowania przemocy politycznej, ekonomicznej, militarnej i psychologicznej<sup>27</sup>. Zagrożenia mogą być prowokowane przez instytucje państwowe lub aktorów niepaństwowych, np. ruchy czy organizacje, które nie mają własnych państw, korporacje międzynarodowe lub grupy przestępcze. We współczesnym świecie obok nasilających się działań terrorystycznych ogromnym zagrożeniem się akty pozamilitarne, godzące w stabilność państwa, a tym samym jego bezpieczeństwo.

Według szwajcarskiego eksperta H. Brauna wymienia się następujące źródła zagrożeń bezpieczeństwa międzynarodowego:

- katastrofy naturalne,
- destabilizację systemu ekologicznego,
- kryzys dostaw energii, żywności i strategicznych dostaw,
- kryzysy gospodarcze,
- demografia i system zdrowia,
- migracje i integracja,
- kryzys polityczny,
- kryzys wewnętrzny państwa<sup>28</sup>.

Zagrożenia bezpieczeństwa międzynarodowego coraz częściej przyjmują inny charakter niż militarny. W dobie zmieniającego się klimatu jest wiele zagrożeń ze strony natury. W każdej z dziedzin, będących źródłem zagrożenia może być wiele różnych scenariuszy zagrożenia. Ze względu na złożoność środowiska międzynarodowego oraz otrzymywanie jednocześnie prawdziwych i fałszywych informacji,

<sup>25</sup> R. Zięba, *Teoria ogólna bezpieczeństwa państwa w stosunkach międzynarodowych*, [w:] *Stosunki międzynarodowe w XXI wieku. Księga jubileuszowa z okazji 30-lecia Instytutu Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego*, Warszawa 2006, s. 936-939.

<sup>26</sup> D.J. Mierzejewski, *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Wybrane problemy*, Piła 2011, s. 33.

<sup>27</sup> Ibidem.

<sup>28</sup> K. Żukrowska, op. cit., s. 40.

a także ograniczenia poznawcze podmiotów postrzegających mówi się o niewłaściwym postrzeganiu zagrożenia bezpieczeństwa międzynarodowego.

Według J. Zając najważniejszymi zagrożeniami bezpieczeństwa międzynarodowego są:

- zagrożenia militarne,
- ponadnarodowa przestępczość zorganizowana,
- terroryzm o międzynarodowym charakterze,
- zagrożenia cybernetyczne,
- nacjonalizmy i konflikty etniczne,
- zagrożenia ekologiczne,
- zagrożenia ekonomiczne<sup>29</sup>.

### Zagrożenia militarne

Wojna agresywna jest zakazana od końca drugiej wojny światowej, czyli od 1945 r. Wraz z początkiem lat 90. XX wieku zakończył się okres zimnowojennej rywalizacji. Pomimo tych zmian zagrożenia bezpieczeństwa międzynarodowego trwają nadal. W latach 1998-2007 w Afryce, Ameryce Północnej, Azji i Oceanii, a także na Bliskim Wschodzie koszty zbrojeń wzrosły o blisko 50%. Największy wzrost kosztów zbrojeń odnotowano w Chinach, bo aż o 202%, Malezji – 153%, Indonezji o 100%, Algierii – 97%, w Rosji o 86%, a w Indiach o 64%<sup>30</sup>. W 2007 r. najwięcej na zbrojenia wydały Stany Zjednoczone – 45% wydatków światowych, Wielka Brytania 5%, Chiny 5%, Francja 4% i Japonia również 4%. Coraz częściej słyszy się o wyścigu zbrojeń na świecie czy nawet militaryzacji kosmosu. Warto wspomnieć również o szerzącym się handlu bronią, głównie w Stanach Zjednoczonych, Rosji, Wielkiej Brytanii, Francji czy Niemczech. Nielegalny przemysł broni przez grupy przestępcze, również stanowi poważne zagrożenie bezpieczeństwa międzynarodowego. Coraz częściej podczas konfliktów państwa grożą użyciem broni masowego rażenia, co mogłoby mieć katastrofalne skutki nie tylko dla danego kraju, ale dla całego świata. Najbardziej zagrożonymi rejonami są najbiedniejsze regiony świata, ponieważ państwa o najniższych dochodach są zwykle obszarami działań wojennych<sup>31</sup>.

<sup>29</sup> J. Zając, *System bezpieczeństwa międzynarodowego*, [w:] *Bezpieczeństwo państwa. Wybrane problemy*, red. K.A. Wojtaszczyk, A. Materska-Sosnowska, Warszawa 2009, s. 36.

<sup>30</sup> J. Zając, op. cit., s. 37.

<sup>31</sup> M. Lasoń, *Bezpieczeństwo w stosunkach międzynarodowych*, [w:] *Bezpieczeństwo międzynarodowe w XXI wieku. Wybrane problemy*, (red.) Erhard Cziomer, Kraków 2010, s. 25.

## Ponadnarodowa przestępczość zorganizowana

Przestępczość w Europie jest rozpatrywana jako część przestępczości światowej. Z uwagi na strukturę oraz metody działania grup przestępczych wymienia się jej różne formy i przejawy. Wyodrębnia się pięć najważniejszych regionów geograficznych, z których pochodzą grupy przestępcze, są to: Włochy, Stany Zjednoczone, Ameryka Południowa, Japonia i Chiny<sup>32</sup>. Wszystkie organizacje przestępcze charakteryzują następujące cechy: 1) ściśle zorganizowana hierarchia, 2) osiąganie korzyści materialnych, 3) stosowanie środków przymusu i siły, 4) wykorzystanie korupcji dla zapewnienia sobie bezkarności<sup>33</sup>. Ponadnarodowe grupy przestępcze działają na arenie międzynarodowej, budując siatki powiązań i struktury w różnych krajach. Najbardziej niebezpiecznymi formami działalności przestępczej jest handel narkotykami, kobietami, dziećmi, organami ludzkimi, handel bronią, materiałami radioaktywnymi, przemyt nielegalnych imigrantów i towarów, pranie brudnych pieniędzy oraz korumpowanie wymiaru sprawiedliwości, polityków i biznesmenów.

## Terroryzm

„Terroryzm stanowi poważne niebezpieczeństwo dla pokoju, bezpieczeństwa i stabilności, które może zagrozić terytorialnej integralności państw”<sup>34</sup>. Terroryzm jest wyraźnym łamaniem wszelkich możliwych norm moralnych i prawnych, łamaniem porządku publicznego w skali mikrospołecznej, makrospołecznej i międzynarodowej<sup>35</sup>. Obecnie jest największym problemem współczesnego świata, bowiem cały czas ewoluuje i rozwija się wraz z zachodzącymi w świecie zmianami.

Ze względu na podmiot czynu terrorystycznego wyróżnia się:

- terroryzm państwowy – podmiotem działalności jest wówczas państwo,
- terroryzm antypaństwowy – skierowany jest przeciwko instytucjom państwa oraz jego funkcjonariuszom,
- terroryzm pospolity – przeciwko jednostkom i całym grupom obywateli,
- terroryzm międzynarodowy – jest świadomie i celowo skierowany obywateli, terytorium albo mienie państwa innego niż kraj, z którego pochodzą terroryści.

Największym zagrożeniem dla bezpieczeństwa międzynarodowego jest ponadnarodowa działalność terrorystów. Terroryzm jest jedną z form przestępczości zorganizowanej, jednak w odróżnieniu od niej działanie terrorystów nie jest sprowokowane

<sup>32</sup> B. Hołyst, *Kryminologia*, Warszawa 2001, s. 336.

<sup>33</sup> J. Zając, op. cit., s. 38.

<sup>34</sup> M. Żuber, *Katastrofy naturalne i cywilizacyjne. Terroryzm współczesny, aspekty polityczne, społeczne i ekonomiczne*, Wrocław 2006, s. 10.

<sup>35</sup> J. Borkowski, *Terroryzm jako patologia społeczna*, [w:] *Terroryzm a broń masowego rażenia. Diagnoza, poglądy, wnioski*, „Zeszyty Naukowe AON”, Nr 1 (50) A, Warszawa 2003, s. 73.

chęcią zysku. Obecnie największymi i najbardziej aktywnymi grupami terrorystycznymi są ugrupowania islamskie, np. Al Kaida, Hezbollah, Hamas czy Islamski Dżihad<sup>36</sup>. Ataki terrorystyczne są coraz częstsze i swym zakresem obejmują nie tylko strategiczne miejsca, jakimi są gmachy władz, ale również miejsca publiczne, które wypełnione są niewinnymi cywilami. Samobójcze wysadzenia, bomby w metrze czy kawiarni są niestety coraz częstszymi zjawiskami. Terrorysty zaczynają dominować, ponieważ wzbudzają coraz większy strach u obywateli wszystkich państw. Duże skupiska ludności są narażone bardziej niż małe na ryzyko ataku terrorystycznego. Są to głównie ataki na tle religijnym. Działalność grup terrorystycznych jest głównie wymierzona w świat Zachodu i jego wartości.

### **Zagrożenia cybernetyczne**

W dobie dynamicznego rozwoju Internetu, nieustannej globalizacji oraz rozwoju naukowo-technicznego, a także powstania, tzw. społeczeństwa informacyjnego wyodrębnił się nowy typ zagrożenia bezpieczeństwa międzynarodowego i narodowego – zagrożenia cybernetyczne, których główne formy to cyberterroryzm i cyberprzestępstwo. Cyberprzestępstwo jest przestępstwem cybernetycznym, do przeprowadzenia którego wykorzystano specjalnie zaprojektowane oprogramowanie i Internet. Cyberprzestępstwo jest postępowaniem wbrew etyce, prawu, a jego skutkiem jest zmiana danych i ich przesłanie. Cyberterroryzm jest politycznie motywowanym atakiem albo groźbą ataku na komputery, systemy informacyjne czy całe sieci dla zniszczenia infrastruktury i zastraszenia albo wymuszenia na rządzie i obywatelach danego kraju celów społecznych i politycznych. Oba zjawiska zagrażają bezpieczeństwu narodowemu i międzynarodowemu<sup>37</sup>.

### **Nacjonalizmy, konflikty etniczne i konflikty lokalne**

Do zagrożeń militarnych zalicza się również konflikty zbrojne, które pomimo swego synonimicznego znaczenia względem wojny, mają szerszy zakres, ponieważ obejmują one wszelkie przejawy walki. Koniec konfliktu następuje po pokonaniu jednej ze stron albo zawarciu porozumienia. Celem konfliktu zwykle jest przejęcie władzy, terytorium, secesja regionów, zapewnienie jedności terytorialnej, odparcie agresji militarnej czy obrona suwerenności albo ograniczenie swobód obywatelskich.

Nacjonalizm jest postawą społeczno-polityczną, dla której naród jest najwyższym dobrem w sferze polityki. Jest on nadrzędnym interesem wobec dobra jednostki, grup społecznych, a nawet całych narodowości. Nacjonalizm często prowadzi do konfliktów wewnętrznych, ale z uwagi na ich konsekwencje może również zagrażać

<sup>36</sup> J. Zając, op. cit., s. 39.

<sup>37</sup> Ibidem, s. 39-40.

bezpieczeństwu międzynarodowemu. Zwykle odbywa się na terytorium jednego państwa lub państw sąsiadujących. Ponadto wojny etniczne powodują u krajów sąsiadujących problemy z uchodźcami, utrudnienia w handlu oraz wzrost zorganizowanej przestępczości. Głównym terenem toczenia wojen etnicznych jest Afryka i Azja. Bunt etniczny i lokalne wojny mają odzew również w innych częściach świata. W 2008 r. prowincja serbska – Kosowo ogłosiła niepodległość, co uznało kilka państw, w tym Stany Zjednoczone i Unia Europejska, jednak wzbudziło to wśród polityków obawy o nasilenie się separatystycznych tendencji w pozostałych regionach świata<sup>38</sup>. Ponadto konflikt w Kosowie wymusił długotrwałe stacjonowanie sił międzynarodowych. Dlatego też współcześnie kładzie się coraz większy nacisk na rozwój bezpieczeństwa międzynarodowego oraz współpracę.

Przeciwdziałanie konfliktom etnicznym i nacjonalizmowi jest bardzo trudne, a przede wszystkim wymaga sojuszu pomiędzy narodami i współpracy w działaniu. Wojny te mogą być stopniowo wygaszane, ale niełatwo jest je całkowicie wyeliminować. Działania pokojowe są długofalowe i zwykle przynoszą rezultaty dopiero po kilkunastu latach.

## Zagrożenia ekologiczne

Świadomość ekologiczna współczesnego świata jest coraz większa. Szczególne zainteresowanie kwestią ekologii zauważono w latach 80. XX wieku. W nauce o stosunkach międzynarodowych powstała również, tzw. „zielona teoria”, która podkreśla negatywny wpływ zanieczyszczenia środowiska naturalnego na bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe. Według Thomasa Homer-Dixona zmiany ekologiczne są skutkiem powiększającej się dziury ozonowej, wyczerpywania się zasobów wody, degradacji i wycinania lasów, co może prowadzić do trzech rodzajów konfliktów: 1) międzypaństwowych, na tle kończących się zasobów naturalnych, 2) pomiędzy grupami społecznymi, głównie etnicznymi ze względów ekologicznych, 3) wewnątrzpaństwowe, takie jak: wojny domowe, powstania, spowodowane coraz częściej spotykanymi brakami surowców materialnych.

Zagrożenia ekologiczne występują bez względu na terytorium, ponieważ bardzo szybko rozprzestrzeniają się, co mobilizuje państwa do współpracy międzynarodowej.

Powyższa analiza wyraźnie pokazuje, że dla dobra współczesnego świata kraje powinny ze sobą współpracować. Zapewnienie bezpieczeństwa jest możliwe dzięki wielostronnym działaniom na jego rzecz.

---

<sup>38</sup> Ibidem, s. 40-41.



#### 4. Instytucje odpowiedzialne za bezpieczeństwo międzynarodowe

Instytucjonalizacja bezpieczeństwa międzynarodowego jest procesem tworzenia organizacji międzynarodowych, których członkowie ustalają pomiędzy sobą zasady członkostwa, a także reguły działania, jakie obowiązują w danej dziedzinie stosunków międzynarodowych. Według Józefa Kukułki instytucjonalizacja bezpieczeństwa międzynarodowego jest podstawowym prawem do rozwoju i zmienności instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo na arenie międzynarodowej<sup>39</sup>.

Zarys historyczny procesu instytucjonalizacji bezpieczeństwa międzynarodowego był widoczny podczas powstawania państw, już w starożytności. Jednak obecny ład międzynarodowy jest stworzony dzięki współpracy wielu kompatybilnych organizacji o charakterze międzynarodowym. Można wymienić kilka różnych kierunków instytucjonalizacji, a mianowicie:

- tworzenie instytucji, norm, a także procedur dyplomatycznych,
- rozpowszechnienie instytucji międzynarodowych po Kongresie Wiedeńskim w 1815 r.,
- instytucjonalizację międzynarodowych stosunków politycznych, gospodarczych i kulturalnych,
- powstawanie nowych wspólnot międzynarodowych w drugiej połowie XX wieku<sup>40</sup>.

Instytucjonalizacja bezpieczeństwa międzynarodowego jest procesem dynamicznym, który wymaga współpracy i akceptacji nie tylko jednego czy dwóch państw, ale wszystkich państw tworzących sojusz. Instytucje bezpieczeństwa międzynarodowego dzieli się ze względu na zasięg terytorialny, na powszechne i regionalne. Powszechna instytucja bezpieczeństwa międzynarodowego to Organizacja Narodów Zjednoczonych, z kolei fundamentalnymi organizacjami i instytucjami regionalnymi są: Sojusz Północnoatlantycki (NATO), Unia Europejska (UE), Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE), Wspólnota Nieodległych Państw (WNP), Unia Afrykańska (UA), Organizacja Państw Afrykańskich (OPA), Liga Państw Arabskich (LPA), Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASE-AN). Dwie spośród wymienionych organizacji, a mianowicie NATO oraz UE pomimo regionalnego charakteru instytucji, prowadzą również działania poza obszarem państw członkowskich. Pozostałe organizacje działają wyłącznie w zakresie ustalonego terytorium<sup>41</sup>.

**Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ)** powstała 24 października 1945 r., jako system bezpieczeństwa zbiorowego, na podstawie wejścia w życie Karty Narodów Zjednoczonych z 26 czerwca 1945 r. Najważniejszym celem ONZ jest utrzymanie międzynarodowego bezpieczeństwa i pokoju. Głównym organem ONZ

<sup>39</sup> R. Białoskórski, op. cit., s. 23.

<sup>40</sup> Ibidem, s. 23.

<sup>41</sup> J. Zajac, op. cit., s. 44.

jest Rada Bezpieczeństwa, która dysponuje środkami militarnymi i niemilitarnymi (środkami pokojowego rozwiązywania sporów). Zastosowanie środków militarnych jest możliwe wyłącznie za zgodą wszystkich stałych członków Rady Bezpieczeństwa, do których należą Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Francja, Rosja i Chiny. Od 1945 r. ONZ dwukrotnie przeprowadziło akcje wymuszania pokoju, w 1950 r. w Korei oraz w 1991 r. w Iraku z uwagi na różnicę interesów stałych członków Rady Bezpieczeństwa. Brak porozumienia pomiędzy członkami ONZ jest szczególnie widoczny w sprawie Iraku z 2003 r., kiedy to wobec braku zgody ONZ, Stany Zjednoczone zaatakowały Irak, wywołując tym samym lawinę ataków terrorystycznych i prowadząc do nieustających walk na Bliskim Wschodzie.

Od 1948 r. ONZ prowadzi operacje pokojowe, tzw. „peacekeeping”. Działania te nie były uwzględnione w Karcie Narodów Zjednoczonych, jednakże znalazły swoje zastosowanie pod wpływem ogromnej potrzeby zapewnienia międzynarodowej obecności na terytoriach konfliktów zbrojnych<sup>42</sup>. Od 1948 r. do 2008 r. powołano 63 operacje, w tym 13 operacji przeprowadzono podczas zimnej wojny. Podczas zimnej wojny największa liczba operacji, bo aż 7, została przeprowadzona na Bliskim Wschodzie, z uwagi na trwający konflikt arabsko-izraelski. Operacje pokojowe przeszły ewolucję od momentu zastosowania pierwszej operacji „peacekeeping”. Początkowo były one traktowane jako misje pokojowe i jedynie taka była ich funkcja. Zmieniło się to jednak wraz z końcem zimnej wojny. Wprowadzono jeszcze dwa rodzaje operacji pokojowych, tzw. „peacebuilding” i „peacemaking”. „Peacebuilding” zakresem obejmuje wszelkie działania po zakończeniu konfliktu, mające na celu utworzenie i wsparcie struktur odpowiedzialnych za umocnienie trwającego pokoju. Operacje „peacemaking” są działaniami na rzecz tworzenia pokoju na świecie<sup>43</sup>.

Pomimo stworzenia różnych kategorii działań na rzecz tworzenia i utrzymania pokoju na świecie działania ONZ ciągle oceniane są jako mało efektywne. Skuteczność działania ONZ uzależniona jest głównie od współpracy państw członkowskich, zwłaszcza pięciu głównych.

Obecnie do ONZ należą 193 państwa. Na czele organizacji stoi Sekretarz Generalny, wybierany na 5 lat przez Zgromadzenie Ogólne z rekomendacji Rady Bezpieczeństwa. Aktualnie Sekretarzem generalnym jest Ban Ki-moon, który swą funkcję pełni od 1 stycznia 2007 r.<sup>44</sup>.

Głównymi organami Organizacji Narodów Zjednoczonych są: Rada Bezpieczeństwa, Rada Gospodarcza i Społeczna, Zgromadzenie Ogólne, Rada Powiernicza, Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości i Sekretariat, na którego czele stoi Sekretarz Generalny ONZ.

<sup>42</sup> Ibidem, s. 45.

<sup>43</sup> Ibidem, s. 45.

<sup>44</sup> [https://www.msz.gov.pl/pl/polityka\\_zagraniczna/organizacje\\_miedzynarodowe/organizacja\\_narodow\\_zjednoczonych/](https://www.msz.gov.pl/pl/polityka_zagraniczna/organizacje_miedzynarodowe/organizacja_narodow_zjednoczonych/) [z dn. 21.04.2016].

**Rada Bezpieczeństwa** odpowiada w największej mierze za utrzymanie pokoju na świecie. W jej skład wchodzi 15 państw, a 5 spośród nich posiada status stałych członków. Są to: Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Francja, Rosja i Chiny. Pozostałych dziesięciu członków wybieranych jest na okres dwóch lat. Obecnie są to: Angola, Egipt, Hiszpania, Japonia, Malezja, Nowa Zelandia, Senegal, Ukraina, Urugwaj i Wenezuela. Ponadto co roku jest wybieranych pięciu niestałych członków. Członek ustępujący nie może zostać wybrany na kolejną kadencję. Dotychczas Polska była niestałym członkiem Rady Bezpieczeństwa w latach 1946-1947, 1970-1971, 1982-1983, 1996-1997. Obecnie Polska jest kandydatem w wyborach niestałych członków Rady Bezpieczeństwa na kadencję w latach 2018-2019<sup>45</sup>.

**Rada Gospodarcza i Społeczna** jest organem koordynującym działalność w sprawach gospodarczych i społecznych, a także kulturalnych. Zajmuje się również prawami człowieka. Ułatwia międzynarodową współpracę w zakresie kultury i edukacji. Rada składa się z 54 członków, wybieranych na trzyletnią kadencję. Organ ten nadzoruje prace 16 wyspecjalizowanych organizacji ONZ, 10 komisji funkcjonalnych oraz 5 komisji regionalnych. Rada Gospodarcza i Społeczna (ECOSOC) zajmuje się również rozpatrywaniem 11 funduszy i programów. Prowadzi prace studyjne, przygotowuje konferencje międzynarodowe oraz inicjuje zawieranie konwencji. ECOSOC odpowiada za wykorzystanie blisko 70% zasobów ludzkich i finansowych systemu ONZ. Rada obraduje w Genewie i w Nowym Jorku.

**Zgromadzenie Ogólne** jest organem plenarnym reprezentowanym przez wszystkie państwa członkowskie. Zajmuje się podejmowaniem uchwał, takich jak: Powszechna Deklaracja Praw Człowieka czy deklaracja o eliminacji wszelkich form dyskryminacji rasowej. Współdziała z Radą Bezpieczeństwa w zakresie podejmowania decyzji o przyjęciu, wykluczeniu i zawieszeniu w prawach członkowskich, określa budżet oraz wysokość składek członkowskich. Zgromadzenie Ogólne może również debatować i podejmować decyzje w sprawach należących do organizacji. Decyzje podejmowane są w dwójaki sposób, w zależności od wagi sprawy: zwykłą lub kwalifikowaną większością głosów.

W ramach Zgromadzenia Ogólnego działa sześć Głównych Komitetów, stanowiących forum do dyskusji w zależności od kategorii, do której należy. Są to:

- Komitet do spraw rozbrojenia i międzynarodowego bezpieczeństwa,
- Komitet do spraw ekonomicznych i finansowych,
- Komitet do spraw społecznych, humanitarnych i kulturalnych,
- Komitet do spraw specjalnych politycznych i dekolonizacji,
- Komitet do spraw administracyjnych i budżetowych,
- Komitet do spraw prawnych<sup>46</sup>.

45 [http://www.msz.gov.pl/pl/p/msz\\_pl/polityka\\_zagraniczna/organizacje\\_miedzynarodowe/organizacja\\_narodow\\_zjednoczonych/organy\\_onz/rada\\_bezpieczenstwa](http://www.msz.gov.pl/pl/p/msz_pl/polityka_zagraniczna/organizacje_miedzynarodowe/organizacja_narodow_zjednoczonych/organy_onz/rada_bezpieczenstwa) [z dn. 21.04.2016].

46 [http://www.msz.gov.pl/pl/p/msz\\_pl/polityka\\_zagraniczna/organizacje\\_miedzynarodowe/organizacja\\_narodow\\_zjednoczonych/organy\\_onz/zgromadzenie\\_ogolne](http://www.msz.gov.pl/pl/p/msz_pl/polityka_zagraniczna/organizacje_miedzynarodowe/organizacja_narodow_zjednoczonych/organy_onz/zgromadzenie_ogolne) [z dn. 21.04.2016].

**Rada Powiernicza** przez wiele lat sprawowała nadzór nad terytoriami niesamodzielnymi, przygotowując je do niepodległości. Składała się z pięciu stałych członków Rady Bezpieczeństwa oraz z pięciu państw nie administrujących terytoriami zależnymi, wybranych przez Zgromadzenie Ogólne. Rada Powiernicza odegrała kluczową rolę podczas dekolonizacji państw Trzeciego Świata. Po ogłoszeniu w 1994 r. niepodległości przez Republikę Palau, Rada zawiesiła swą działalność.

**Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości** jest głównym organem sądowym w ONZ, który został powołany na podstawie Karty Narodów Zjednoczonych z 1945 r. Siedziba MTS znajduje się w Hadze. Organ ten składa się z piętnastu sędziów, którzy zajmują się rozpatrywaniem sporów pomiędzy państwami, ale tylko w sytuacji, gdy same zwrócą się do Trybunału. Warto zaznaczyć, że MTS nie rozpatruje spraw wnoszonych przez osoby indywidualne, a jedynie rozpatruje te, wniesione przez państwa. Wyroki trybunału są dla państw wiążące. MTS przygotowuje również opinię doradczą w każdej sprawie prawnej na prośbę Zgromadzenia Ogólnego i Rady Bezpieczeństwa ONZ. Pozostałe organy ONZ mogą zwrócić się do MTS jedynie w sprawach, które nie wykraczają poza kompetencje Trybunału, jedynie z rekomendacji Zgromadzenia Ogólnego.

W Międzynarodowym Trybunale Sprawiedliwości zasiada piętnastu sędziów z różnych państw. Istotne jest, że w MTS nie może być dwóch sędziów z jednego kraju. Kadencja sędziów MTS trwa dziewięć lat, możliwa jest również reelekcja. Członkowie Trybunału nie mogą pełnić innych funkcji. Dla zachowania prawidłowego funkcjonowania MTS co trzy lata zmieniana jest jedna trzecia składu sędziowskiego<sup>47</sup>.

**Sekretariat** jest ostatnim organem ONZ. Zadania Sekretariatu określone są w XV rozdziale Karty Narodów Zjednoczonych. Sekretariat odpowiada za bezpieczeństwo pracy innych organów ONZ oraz realizuje i nadzoruje wprowadzane przez nie programy. Ponadto Sekretariat odpowiada za administrowanie operacji pokojowych przeprowadzanych przez ONZ. Pracownicy Sekretariatu ONZ tłumaczą dokumenty na języki oficjalne ONZ, a także organizują światowe konferencje.

Na czele Sekretariatu stoi **Sekretarz Generalny ONZ**, którym od 1 stycznia 2007 r. jest Ban ki-Moon. Jest on wybierany na pięć lat (z możliwością reelekcji) przez Zgromadzenie Ogólne z rekomendacji Rady Bezpieczeństwa. Kadencja obecnego Sekretarza Generalnego kończy się w grudniu 2016 r. Jest określany mianem najwyższego funkcjonariusza administracyjnego ONZ, który zajmuje się administrowaniem oraz zarządzaniem Sekretariatem. Ponadto reprezentuje Narody Zjednoczone w kontaktach z państwami i innymi organizacjami, koordynuje działania systemu Narodów Zjednoczonych, jest mediatorem w sporach międzynarodowych

47 [http://www.msz.gov.pl/pl/p/msz\\_pl/polityka\\_zagraniczna/organizacje\\_miedzynarodowe/organizacja\\_narodow\\_zjednoczonych/organy\\_onz/miedzynarodowy\\_trybunal\\_sprawiedliwosci](http://www.msz.gov.pl/pl/p/msz_pl/polityka_zagraniczna/organizacje_miedzynarodowe/organizacja_narodow_zjednoczonych/organy_onz/miedzynarodowy_trybunal_sprawiedliwosci) [z. dn. 22.04.2016].

oraz prezentuje działania ONZ światowej opinii publicznej. Sekretarz Generalny ONZ bierze udział we wszystkich posiedzeniach Zgromadzenia Ogólnego, Rady Bezpieczeństwa, Rady Gospodarczej i Społecznej oraz Rady Powierniczej. Do zadań Sekretarza Generalnego ONZ należy również składanie rocznych sprawozdań z działalności ONZ Zgromadzeniu Ogólnemu<sup>48</sup>.

Kolejną organizacją odpowiadającą za tworzenie i utrzymanie bezpieczeństwa międzynarodowego jest **Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego (NATO)**. Organizacja ta powstała na mocy Traktatu Waszyngtońskiego z 4 kwietnia 1949 r. podpisanego wówczas przez 12 państw: Belgię, Danię, Francję, Holandię, Islandię, Kanadę, Luksemburg, Norwegię, Portugalię, Stany Zjednoczone, Wielką Brytanię i Włochy. W 1952 r. do Paktu przystąpiły dwa kraje, Grecja i Turcja, w 1955 r. Republika Federalna Niemiec, w 1982 r. Hiszpania, a w 1999 r. Polska, Węgry i Czechy. W 2004 r. członkami Paktu stały się: Bułgaria, Estonia, Litwa, Łotwa, Rumunia, Słowacja i Słowenia. Obecnie organizacja liczy 28 członków, a ostatnimi członkami są Albania i Chorwacja.

Istotę NATO stanowi art. 5, mówiący, że atak zbrojny z zewnątrz zwrócony przeciwko jednemu lub kilku państwom członkowskim zostanie uznany za atak na całą organizację. Dla bezpieczeństwa euroatlantyckiego ma on ogromne znaczenie, ponieważ w momencie ataku na dany kraj pozostali członkowie są zobowiązani do pomocy<sup>49</sup>. Każde z państw może podjąć takie działania, jakie uzna za konieczne, nie wyłączając użycia siły zbrojnej dla przywrócenia pokoju i bezpieczeństwa obszaru północnoatlantyckiego. Dzięki tej zasadzie NATO jest organizacją zbiorowej obrony. NATO realizuje rozległy program polityczny, wojskowy, gospodarczy oraz naukowo-techniczny.

Po raz pierwszy zastosowano art. 5 Traktatu Północnoatlantyckiego w 2001 r., po mających miejsce w Stanach Zjednoczonych atakach terrorystycznych, kiedy siły zbrojne NATO wysłano do Afganistanu. W 1992 r. NATO zakresem swych działań wyszło poza terytorium członków Paktu, była to jedna z tzw. operacji „out of area”, dzięki czemu sojusz przyznał sobie w ten sposób funkcje charakterystyczne dla organizacji bezpieczeństwa zbiorowego<sup>50</sup>.

NATO ma dość skomplikowaną strukturę organizacyjną. Najwyższym organem sprawującym funkcje kierownicze jest **Rada Północnoatlantycka**. Rada obraduje na szczęblu szefów państw lub rządów, ministrów spraw zagranicznych, ministrów obrony i Stałych Przedstawicieli państw członkowskich. Stali Przedstawiciele spotykają się raz w tygodniu, natomiast szczyty NATO odbywają się co 2-3

<sup>48</sup> [http://www.msz.gov.pl/pl/p/msz\\_pl/polityka\\_zagraniczna/organizacje\\_miedzynarodowe/organizacja\\_narodow\\_zjednoczonych/organy\\_onz/sekretariat](http://www.msz.gov.pl/pl/p/msz_pl/polityka_zagraniczna/organizacje_miedzynarodowe/organizacja_narodow_zjednoczonych/organy_onz/sekretariat) [z dn. 25.04.2016].

<sup>49</sup> J. Zając, op. cit., s. 46.

<sup>50</sup> Ibidem, s. 46.



lata, a spotkania ministerialne dwa razy w roku. Decyzje Rady podejmowane są na zasadzie jednomyślności i mają moc wiążącą.

Najwyższym organem kierowniczym w sprawach wojskowych jest **Komitet Planowania Obrony**. Składa się ze Stałych Przedstawicieli w randze ambasadorów, obraduje na szczepku ministrów obrony państw członkowskich dwa razy w roku. Komitet zajmuje się większością kwestii dotyczących obrony i planowania obronnego.

Kolejnym organem NATO jest **Grupa Planowania Nuklearnego**, w której zasiadają przedstawiciele wszystkich państw członkowskich, poza Francją. Grupa zajmuje się strategią jądrową, a decyzje podejmowane przez ten organ muszą zostać zatwierdzone przez Komitet Planowania Obrony. Na czele NATO stoi **Sekretarz Generalny**, który jest wybierany przez kraje członkowskie, a jego kadencja trwa 4 lata. Sekretarzowi podlega **Sekretariat Międzynarodowy**, który zajmuje się nadzorowaniem wykonywania uchwał organów Sojuszu, reprezentuje organizację na zewnątrz oraz opracowuje raporty i projekty uchwał. !!!

Sojusz Północnoatlantycki, który powstał w 1949 r. ulega ciągłym przeobrażeniom. Zmianom uległy zarówno struktury wewnętrzne i doktryny obronne, jak również geograficzny zakres działania, układ sił wewnętrznych NATO, relacje pomiędzy sojuszem a Unią Europejską i zakres członkostwa. Podczas zimnej wojny NATO stanowiło czynnik równowagi polityczno-militarnej dla bloku wschodniego, natomiast po zakończeniu zimnej wojny podjęto dialog z dawnymi przeciwnikami. Fundamentalną zasadą działania Paktu jest zażegnanie sporu pomiędzy państwami i odstraszenie ewentualnego agresora, natomiast organizacja wzmocniła funkcje polityczne i rozpoczęła zadania związane z nowymi wyzwaniami, spośród których głównym jest, działający na coraz szerszą skalę, terroryzm.

NATO jest jedynym regionalnym systemem bezpieczeństwa, który obejmuje najbardziej stabilne regiony. Do najmniej stabilnych regionów świata zalicza się: Amerykę Łacińską, Afrykę i Azję, ponieważ nie mają one własnych systemów bezpieczeństwa o charakterze regionalnym<sup>51</sup>. Warto żeby państwa NATO zaangażowały się w stworzenie systemów bezpieczeństwa tam, gdzie ich nie ma.

Biorąc pod uwagę działania NATO można wskazać kilka bardzo istotnych, jakie miały miejsce w ciągu ostatnich kilku lat. Do 2008 r. NATO przeprowadziło operacje pokojowe w Bośni i Hercegowinie (IFOR w latach 1995 – 1996) oraz SFOR (1996 – 2004), w Kosowie - KFOR, która trwa od 1999 r., w Jugosławii wiosną 1999 r. oraz w 2005 r. sojusz wsparł logistycznie Unię Afrykańską w Darfurze<sup>52</sup>.

Kolejną instytucją dbającą o zachowanie, nie tylko bezpieczeństwa międzynarodowego, ale również utrzymanie współpracy pomiędzy państwami, jest **Unia**

<sup>51</sup> L. Pastusiak, *NATO na rozdrożu – wybór przyszłej drogi, Jakie NATO?*, [w:] *NATO wobec wyzwań współczesnego świata*, red. R. Czulda, R. Łoś, J. Reginia-Zacharski, Warszawa – Łódź 2013, s. 19.

<sup>52</sup> J. Zając, op. cit., s. 46.

**Europejska.** Organizacja ta powstała na mocy Traktatu z Maastricht<sup>53</sup>, który wszedł w życie 1 listopada 1993 r. Unia Europejska nie występuje na arenie międzynarodowej jako państwo związkowe, ale jest nowym typem związku pomiędzy państwami. W odróżnieniu od NATO czy ONZ zrzesza wyłącznie kraje Europy, nie włączając do swej organizacji państw spoza regionu Europy.

Unia Europejska ma szeroki rys historyczny, który sięga czasów II wojny światowej. W 1951 r. powstała Europejska Wspólnota Węgla i Stali. Równolegle odbyły się również rozmowy nad integracją w sferze polityki. W 1950 r. stworzono, tzw. Plan Plevena, który dotyczył utworzenia armii europejskiej. Jednocześnie, ów plan dał podłoże dla utworzenia Europejskiej Wspólnoty Obronnej, mającej na celu stworzenie europejskich sił obronnych oraz zakładał współpracę z NATO<sup>54</sup>. Miała to być ponadnarodowa organizacja polityczno-wojskowa, tworząca podstawę systemu obronnego Europy Zachodniej w przypadku ataku na Europę ze strony państw komunistycznych. Organizacja ta nie odniosła jednak zamierzonego sukcesu i jej działania ograniczono do połowy lat 80. XX wieku. W owym czasie przystąpiono do kolejnych działań nad bezpieczeństwem Europy. W 1984 r. podpisano Deklarację o wznowieniu działań Unii Zachodnioeuropejskiej, co zbiegło się w czasie z planami powstania Unii Europejskiej. Jednakże unia polityczna nie została stworzona, ale Unia Zachodnioeuropejska stała się integralną częścią Unii Europejskiej.

Obecnie Unia Europejska stoi na straży bezpieczeństwa międzynarodowego w ramach Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony. Działania te odbywają się głównie dzięki, tzw. misjom petersburskim, przejętym od wspomnianej wcześniej, Unii Zachodnioeuropejskiej na podstawie Traktatu Amsterdamskiego, który został uchwalony 2 października 1997 roku, a wszedł w życie w 1999 roku. Owe misje dzielą się na trzy rodzaje zadań: a) humanitarne i ratownicze, b) rozjemcze, pokojowe, c) bojowe podczas opanowywania sytuacji kryzysowych oraz podczas przywracania pokoju<sup>55</sup>.

Głównymi zadaniami Unii Europejskiej jest zapewnienie bezpieczeństwa międzynarodowego, postępu społecznego i gospodarczego, a także ochrona praw, wolności i interesów obywateli. UE szanuje tożsamość narodową, kulturę, historię i tradycję wszystkich członków organizacji. Unia Europejska w swych poczynaniach dąży do utrzymania ładu i bezpieczeństwa w Europie, dba o rozwój społeczny, demokrację, broni praw człowieka, prywatnego rynku oraz dąży do ochrony wolności i własności. Jest organizacją odpowiedzialną, nie tylko, za utrzymanie bezpieczeństwa międzynarodowego, ale również za prawidłowe funkcjonowanie sfery ekonomicznej, gospodarczej, kulturalnej i społecznej każdego z członków. Europa powinna być jednością, a UE dąży do tego. Działania, jakie podejmuje na rzecz utrzymania

<sup>53</sup> Z. Czachór, A. Graś, *Vademecum, Europa od A do Z*, Warszawa 2006, s. 212.

<sup>54</sup> A. Antczak, *Unia Europejska Bezpieczeństwo – Strategia – Interesy*, Józefów 2011, s. 21.

<sup>55</sup> J. Zajac, op. cit., s. 47.

ładu na kontynencie są obserwowane przez cały świat. Unia wspiera się na trzech filarach: unii gospodarczo-walutowej, którą stanowią dwie Wspólnoty Europejskie, a mianowicie Wspólnota Europejska i Europejska Wspólnota Energii Atomowej. Filar ten oparty jest na Rynku Wewnętrznym, a także Unii Gospodarczej i Walutowej oraz unii celnej. Unia celna realizuje zakaz nakładania pomiędzy państwami członkowskimi ceł wywozowych i przywozowych, a także opłat o takim samym skutku, obejmuje wymianę towarową i wprowadza wspólną taryfę celną w stosunkach z państwami spoza Unii Europejskiej. Drugi filar opiera się na Wspólnej Polityce Zagranicznej i Bezpieczeństwa, natomiast trzeci stanowi Współpraca Policyjna i Sądowa w Sprawach Karnych<sup>56</sup>.

Obecnie w Unii Europejskiej jest 28 członków<sup>57</sup>.

Kolejną organizacją odpowiedzialną za utrzymanie międzynarodowego pokoju jest **Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE)**, która powstała 1 stycznia 1995 roku wskutek przekształcenia Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (KBWE), działającej od 1975 roku. Obecnie w skład OBWE wchodzi 57 państw, w tym również Stany Zjednoczone, Kanada, Mongolia, Tadżykistan i Turkmenistan. OBWE jest systemem bezpieczeństwa kooperatywnego, a jej członkowie współdziałają na rzecz pokojowego rozwiązywania konfliktów i stworzenia jak największego obszaru bezpieczeństwa przy jednoczesnym uwzględnieniu płaszczyzny polityczno-wojskowej, ekonomicznej, humanitarnej i ekologicznej. Od początku lat 90 organizacja ta przeprowadzała misje na obszarach narażonych na zagrożenie bezpieczeństwa, m.in. w Jugosławii oraz krajach proradzieckich. Misje OBWE mają charakter rozjemczych i doradczych, ponieważ nie mogą używać sił zbrojnych, a formułowane przez organizację opinie nie są prawnie wiążące, co powoduje niską skuteczność działań organizacji<sup>58</sup>.

Do organizacji dbających o bezpieczeństwo międzynarodowe zalicza się też **Wspólnota Niepodległych Państw**. Nie ma ona charakteru organizacji międzynarodowej, ale jest czymś więcej niż tylko luźnym forum współpracy politycznej. W jaki sposób powstała Wspólnota Niepodległych Państw i kto do niej należy?

Sojusz ten miał zapobiec niekontrolowanej dezintegracji gospodarczej, która miała miejsce na początku lat 90. XX wieku, wraz z rozpadem ZSRR, na skutek przegranej pod względem militarnym i gospodarczym z USA. Wprowadzane reformy, zwane „pierestrojką” miały umocnić Związek Radziecki, ale w gruncie rzeczy, doprowadziły do jego rozpadu. Republiki ZSRR ogłosiły kolejno niepodległość, dlatego też, w tej sytuacji nie było możliwości reintegracji. Wspólnota Niepodległych Państw powstała 21 grudnia 1991 roku, a jej członkami zostały państwa

<sup>56</sup> Z. Czachór, A. Graś, op. cit., s. 212.

<sup>57</sup> <http://stat.gov.pl/sprawozdawczosc/intrastat/wykaz-panstw-czlonkowskich-unii-europejskiej/> [z dn. 22.04.2016]

<sup>58</sup> J. Zajac, op. cit., s. 48.

z byłego bloku radzieckiego, m.in. Ukraina, Rosja, Białoruś, Azerbejdżan, Armenia, Kazachstan, Kirgizja, Mołdawia, Tadżykistan, Turkmenistan, Uzbekistan i Gruzja. Obecnie pełnoprawnymi członkami WNP jest siedem państw postradzieckich: Armenia, Białoruś, Kazachstan, Kirgizja, Rosja, Tadżykistan i Uzbekistan. Trzy kolejne państwa – Azerbejdżan, Mołdawia i Ukraina – mają status obserwatorów. Z kolei Turkmenistan od 2005 roku jest państwem zrzeszonym z WNP<sup>59</sup>.

Do zadań WNP należy prowadzenie wspólnej polityki zagranicznej państw, stworzenie wspólnego systemu komunikacyjnego i przestrzeni gospodarczej, zwalczanie przestępczości, prowadzenie wspólnej polityki migracyjnej, a także ochrona środowiska.

Wyżej wymienione organizacje są organami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo międzynarodowe głównie na terenie Europy, jednak poza obszarem europejskim i proradzieckim istnieją takie organizacje jak: Unia Afrykańska, Organizacja Państw Amerykańskich, Liga Państw Arabskich i Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej<sup>60</sup>.

**Unia Afrykańska** ma charakter międzynarodowej organizacji stworzonej dla ochrony bezpieczeństwa, pokoju i stabilności w całej Afryce. Unia powstała 9 lipca 2002 roku w miejsce działającej dotychczas Organizacji Jedności Afrykańskiej na szczycie w Durbanie. Obecnie liczy 54 członków. Głównym organem odpowiedzialnym za koordynowanie aktywności UA w sytuacjach kryzysowych jest Rada Pokoju i Bezpieczeństwa. UA ma na swym koncie współpracę z ONZ podczas operacji pokojowych w sudańskim Darfurze – UNAMID od 2007 roku oraz AMISOM w Somalii, również prowadzoną od 2007 roku. W 2008 roku Unia Afrykańska rozpoczęła również operację pokojową na Komorach<sup>61</sup>.

**Organizacja Państw Amerykańskich** powstała 30 kwietnia 1948 roku jako kontynuacja Unii Panamerykańskiej z 1910 roku w celu umacniania bezpieczeństwa i pokoju na kontynencie<sup>62</sup>. Do organizacji należy 35 członków, a sekretarzem generalnym jest Jose Miguel Insulza.

**Liga Państw Arabskich** powstała 22 marca 1945 roku, jej Sekretarzem Generalnym jest Nabil al- Arabi. Obecnie Liga posiada 22 członków. Do zadań LPA należy współpraca pomiędzy państwami członkowskimi w różnych dziedzinach, m.in. w dziedzinie bezpieczeństwa. Podobnie jak w strukturze ONZ, w przypadku ataku na członka Ligii Państw Arabskich, organizacja może podjąć odpowiednie działania, bez względu na to, kto jest agresorem. Skuteczność działań LPA jest aktualnie niewielka z uwagi na brak porozumienia pomiędzy członkami tej organizacji<sup>63</sup>.

<sup>59</sup> P. Kuspys, *Wspólnota Niepodległych Państw – stan faktyczny i perspektywy*, „Biuletyn Opinii” Nr 10/2009, Warszawa 2009, s. 2.

<sup>60</sup> J. Zając, op. cit., s. 48.

<sup>61</sup> Ibidem, s. 49.

<sup>62</sup> Ibidem.

<sup>63</sup> Ibidem, s. 49.

Ostatnia organizacją, o której napiszę jest **Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo – Wschodniej (ASEAN)**. Jest to organizacja gospodarczo-polityczna, która powstała 8 sierpnia 1967 roku w Bangkoku. Należą do niej Filipiny, Malezja, Indonezja, Tajlandia, Singapur, Brunei, Wietnam, Mjanma, Kambodża i Laos. Obok państw członkowskich występują również następujące państwa: Australia, Chiny, Indie, Japonia, Kanada, Korea Południowa, Korea Północna, Mongolia, Nowa Zelandia, Papua i Nowa Gwinea, Rosja i Stany Zjednoczone. Organizacją wspierającą ASEAN jest również Unia Europejska<sup>64</sup>. Celem organizacji jest współpraca pomiędzy członkami w zakresie bezpieczeństwa oraz poparcie współpracy gospodarczej i kulturalnej pomiędzy nimi. W ramach ASEAN została utworzona „wspólnota bezpieczeństwa”, mająca na celu zapobieganie konfliktom, budowanie pokoju czy tworzenie norm politycznych<sup>65</sup>.

## **5. Zagrożenia bezpieczeństwa Polski w świetle konfliktów lokalnych XX i XXI wieku**

Konflikty lokalne XX i XXI wieku przybierają coraz bardziej złożoną postać. W obecnych czasach, pełnych sprzeczności, samowoli i coraz większego braku szacunku dla ludzkiego zdrowia i życia, łatwo jest o konflikty. Każda jednostka ludzka pragnie niezależności pod względem społecznym, kulturowym czy ekonomicznym. Za niezależnością jednostki idzie niezależność grup społecznych. Wydarzenia ubiegłych stuleci podzieliły kontynenty, powodując masowe migracje ludności. Przesunięte granice państw spowodowały podział wielu państw bez względu na zachowanie podziału na grupy etniczne czy mniejszości narodowe. Do dziś, wiele podzielonych narodów toczy konflikty i spory o odebrane terytorium. Jakże ma to znaczenie dla Polski?

Zmiany geopolityczne w latach 80. i 90. XX wieku zaowocowały sąsiedztwem Polski z siedmioma państwami: Niemcami, Czechami, Słowacją, Ukrainą, Białorusią, Litwą i Rosją. To położenie sprawiło, że Polska znalazła się pomiędzy zorganizowanym systemem Europy Zachodniej, a zdeintegrowanym byłym Związkiem Radzieckim i krajami, które w wyniku rozpadu ZSRR podnoszą się z władzy socjalistycznej. Wprowadzenie demokracji w krajach dawnego Układu Warszawskiego, dążących do włączenia się w zachodnie struktury gospodarcze, polityczne i militarne spowodowały, że Polska znalazła się na krawędzi interesów państw sąsiedzkich i wielkich mocarstw, co naraża nasz kraj na zagrożenia o charakterze politycznym, ekonomicznym i militarnym.

<sup>64</sup> Ibidem.

<sup>65</sup> <http://stosunki-miedzynarodowe.pl/slownik/47-a/438-asean-stowarzyszenie-narodow-azji-poludniowo-wschodniej> [z dn. 25.04.2016].



Rozpad Związku Radzieckiego spowodował możliwość przeprowadzenia reform społeczno-politycznych, zgodnych z aspiracjami narodu oraz możliwość przeprowadzenia procesu rozbrojeniowego. Podpisanie międzynarodowych porozumień, m.in.: Karty Paryskiej, Traktatu o Otwartych Przestworach, Partnerstwa dla Pokoju i Dokumentu Wiedeńskiego 1994 – CSBM i CFE, zmniejszyło ryzyko ofensywnego ataku ze strony któregośkolwiek kraju. Pomimo entuzjazmu wśród państw Zachodu z powodu upadu ZSRR, Polska znalazła się w tzw. „szarej strefie”, ponieważ nie posiadała jeszcze więzi politycznych, militarnych i ekonomicznych z państwami Europy Zachodniej<sup>66</sup>.

Obecnie sytuacja polityczno-militarna Polski jest względnie bezpieczna i stabilna, dzięki współpracy z Zachodem. Jednak nie jest to sytuacja, gwarantująca całkowite bezpieczeństwo. Obecna sytuacja polityczno-militarna w Europie i na świecie spowodowała, że istnieje coraz więcej zagrożeń bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego Polski. Jednym z nich jest chociażby fakt, że państwo znajduje się w otoczeniu silnie uzbrojonych sąsiadów, takich jak Niemcy czy Rosja. Pomimo wprowadzenia ograniczenia zbrojeń militarnych, kraje te nadal dysponują silną armią i uzbrojeniem.

W ostatnich latach wzrasta również liczba imigrantów w Polsce. Najliczniejszą grupę stanowią Białorusini i Ukraińcy, ale od 2015 r. jest również coraz więcej Syryjczyków, którzy szukają schronienia przed wojną w Syrii. Media nieustannie podają informacje o nowych imigrantach. Dłaczego ich przybycie budzi takie obawy w Polsce? Dlatego, że znaczną część uchodźców stanowią młodzi mężczyźni, którzy są postrzegani jako potencjalni agresorzy i terroryści.

Przyczyną konfliktów są sprzeczności polityczne, ekonomiczne oraz nierówności społeczne. Istnieje ryzyko wzniesienia walki przez osoby uciskane, poszkodowane lub pragnące zmian, co może zaowocować wzrostem przestępczości zorganizowanej, a w efekcie prowadzi do zagrożeń bezpieczeństwa międzynarodowego, w tym również Polski.

Biorąc pod uwagę obowiązujące umowy międzynarodowe, Unia Europejska i NATO dążą do wyeliminowania barier i granic (strefa Schengen). W takim przypadku potrzebna jest ewolucja paktu NATO w kierunku europejskiego systemu bezpieczeństwa. Należy pamiętać, że bez względu na tempo zmian polityczno-militarnych, nie da się wyeliminować potencjalnych konfliktów zbrojnych w zupełności.

Zagrożenie bezpieczeństwa Polski również należy brać pod uwagę, choćby w najbliższej przyszłości, ze względu na coraz gorszą gospodarkę wielu państw. Mogą one powstać na płaszczyźnie społeczno-politycznej, finansowo-gospodarczej, religijno-kulturowej, ekologicznej i wojskowej, ale również narodowościowo-etnicznej. Polska jest krajem, w którym mieszka wiele różnych grup etnicznych. Głównym problemem może zostać zagadnienie mniejszości niemieckiej w kraju.

<sup>66</sup> S.E. Dworecki, T.J. Kęsoń, M.Z. Kulisz, op. cit., s. 79-80.

Od 1989 r. coraz więcej osób deklaruje przynależność do państwa niemieckiego. Obecnie niemieckie MSZ szacuje, że Polskę zamieszkuje ok. 1 mln ludności niemieckiej<sup>67</sup>. Tak duża liczba Niemców może doprowadzić do lokalnych konfliktów czy demonstracji, w której państwo niemieckie mogłoby domagać się odzyskania części terytorium polskiego.

Ponadto przyczyn potencjalnego zagrożenia bezpieczeństwa Polski należy dopatrywać się w postępującej anarchizacji życia społeczno-politycznego w Rosji, dysponującej bronią jądrową, niestabilnej sytuacji na Białorusi i Ukrainie, dążeniu do stworzenia mocarstwa przez Niemcy, Rosję, Japonię i Chiny, nieszanowaniu postanowień traktatowych pomiędzy państwami czy rosnącym zagrożeniu posiadania broni atomowej przez większą liczbę państw. Dodatkowe wątpliwości dotyczące bezpieczeństwa państwa są spowodowane rozszerzającym się na większą skalę terroryzmem, którego zakres sięga coraz większej liczby państw. Niepokoje o bezpieczeństwo spowodowane są także wzrastającym nacjonalizmem, szowinizmem i fundamentalizmem religijnym, działalnością mafijną, a także atrakcyjnością państwa polskiego pod względem ewentualnego odbudowania „strefy wpływów”<sup>68</sup>.

W jaki sposób może dojść do bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Polski? Zagrożenie bezpieczeństwa kraju może zostać spowodowane w momencie wymuszenia na władzach określonych działań, mających wydźwięk dla Polski oraz w przypadku doprowadzenia do destabilizacji sytuacji wewnętrznej w kraju, czy sprowokowaniu wystąpienia zbrojnego naszego państwa w obronie racji jego stanu.

Do pośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Polski może dojść w przypadku konfliktu zbrojnego któregoś z sąsiadów. W takiej sytuacji obszar Polski może stać się terenem działań militarnych, a kraj członkiem konfliktu<sup>69</sup>.

Polska nie powinna ignorować żadnego z potencjalnych zagrożeń bezpieczeństwa, za czym przemawia strategiczne położenie kraju oraz nieustannie zmieniająca się sytuacja polityczna, społeczna i militarna.

Polska jako członek Unii Europejskiej również narażona jest na ataki z zewnątrz. Sojusz jest bardzo ważnym aktorem stosunków międzynarodowych, dlatego też będzie nadal odgrywać znaczącą rolę w procesach pokojowych i stabilizacyjnych na świecie. Unia dąży do bycia mediatorem w konfliktach, ponieważ nie uznaje zbrojnego rozstrzygania sporów. Może również wchodzić w koalicje z innymi państwami w celu dla zwalczania terroryzmu, przez co Polska również stałaby się członkiem sojuszu. Jednak biorąc pod uwagę pokojowe rozstrzyganie konfliktów, Unia nie interweniowałaby militarnie tam, gdzie mogłyby zrobić to Stany Zjednoczone.

<sup>67</sup> Ibidem, s. 80-81.

<sup>68</sup> Ibidem, s. 82.

<sup>69</sup> Ibidem, s. 83.

Dla utrzymania międzynarodowego prestiżu Unia Europejska musi brać udział w interwencjach podczas konfliktów<sup>70</sup>.

Największym zagrożeniem dla ówczesnej Europy jest wojna z państwem islamskim, które dąży do podbicia większej liczby terenów za pomocą terroru. Ponadto islamisci chcą osłabić wpływy Stanów Zjednoczonych, a także prowadzą prace nad tworzeniem broni nuklearnej. Punktem zapalnym islamistów i USA jest również dostęp do ropy naftowej. W sytuacji współpracy Unii Europejskiej ze Stanami Zjednoczonymi, wspólnota europejska również może stać się celem zamachów terrorystycznych, co w rzeczywistości, już ma miejsce. Stany Zjednoczone i UE mają na celu ograniczenie wpływów islamistów w krajach muzułmańskich, a także niedopuszczenie do otwartego konfliktu zbrojnego.

Kolejnym zagrożeniem dla Unii Europejskiej i tym samym dla Polski, jest rosnąca potęga Chińskiej Republiki Ludowej. Państwo chińskie dąży do stworzenia potęgi gospodarczej głównie w Afryce, Azji i Ameryce Łacińskiej. Zadaniem UE jest utrzymanie swojej strefy wpływów oraz niedopuszczenie do ekspansji gospodarczej Chin na arenie międzynarodowej, a zwłaszcza na terenach uznawanych przez unię jako własną strefę wpływów<sup>71</sup>.

Biorąc pod uwagę wszelkie zagrożenia bezpieczeństwa Polski w XXI wieku największym z nich jest groźba wybuchu wojny globalnej i użycia broni jądrowej ze strony islamistów. W tej sytuacji Unia Europejska dąży do utrzymania roli mediatora pomiędzy krajami muzułmańskimi a Stanami Zjednoczonymi, aby zyskać przychylność Bliskiego Wschodu. W przypadku konfliktu z Chinami wojna mogłaby przybrać bardziej ekonomiczny charakter. Prawdopodobnie Unia wprowadziłaby sankcje ekonomiczne na Chiny oraz ograniczyłaby wymianę handlową z Afryką. Zagrożeniem również jest rosnące zapotrzebowanie Chin na surowce energetyczne, ponieważ państwo chińskie może starać się o zdobycie wpływów na terenach bogatych w złoża – w Afryce i na Bliskim Wschodzie.

Reasumując, Unia Europejska oraz poszczególni jej członkowie powinna być przygotowana na możliwość powstania konfliktów lokalnych, zagrażających bezpieczeństwu międzynarodowemu i wewnętrznemu poszczególnych państw. Organizacje bezpieczeństwa międzynarodowego nie są w stanie zapewnić całkowitego bezpieczeństwa na świecie z powodu braku skutecznych mechanizmów egzekwowania postanowień traktatów, rozbieżności celów politycznych państw, mających duże znaczenie dla zakończenia konfliktu, narastających nacjonalizmów, czy podziałów narodowościowych i religijnych. Na ryzyko zaistnienia konfliktów lokalnych ma również wpływ łatwy dostęp do broni, nierówności ekonomiczne, polityczne i społeczne pomiędzy państwami oraz dążenia państw do hegemonii.

<sup>70</sup> A. Antczak, op. cit., s. 97.

<sup>71</sup> Ibidem, s. 98.

## Podsumowanie

Tematyka bezpieczeństwa międzynarodowego jest ostatnimi czasy popularnym zagadnieniem. Nieustannie media podejmują dyskusje na temat poziomu bezpieczeństwa w obecnym świecie. Zagadnienie to jest w obecnym stuleciu bardzo złożone. Inaczej bezpieczeństwo było postrzegane w ubiegłym wieku, a inaczej obecnie. Trudno jest przewidzieć jak będzie wyglądało w niedalekiej przyszłości.

Określając zagrożenia bezpieczeństwa Polski należy uwzględnić kontekst globalny i regionalny. Biorąc pod uwagę kontekst globalny należy wyróżnić takie czynniki jak: globalizacja, osłabienie funkcji i działania organizacji międzynarodowych, erozję ważnych traktatów i sojuszków międzynarodowych, osłabienie pozycji Stanów Zjednoczonych na świecie i przesunięcie ich punktu zainteresowania z Europy na Azję i Pacyfik, dążenie Niemiec i Rosji do stworzenia mocarstwa i rozwój krajów muzułmańskich. Ponadto, ważnym czynnikiem konfliktogennym jest bardzo szybki rozwój technologii, prowadzący do tworzenia i ulepszania broni masowego rażenia, rozwój systemów broni rakietowej i sposobów jej zwalczania (tarcze antyrakietowe), działający na coraz większą skalę terroryzm, przede wszystkim ten, stosowany przez fundamentalistów islamskich, którzy posuwają się do coraz bardziej makabrycznych zbrodni oraz kryzys gospodarki na świecie spowodowany wzrostem cen surowców, wzrastającym długiem publicznym i bezrobociem. Poważne zagrożenie stanowią również konflikty na tle etnicznym i religijnym, które trwają od wielu lat na każdym kontynencie.

W kontekście regionalnym (europejskim) nie ma gwarancji bezpieczeństwa narodów. Działalność międzynarodowych organizacji bezpieczeństwa może w każdej chwili załamać się. Zarówno potencjalny rozpad NATO, jak i załamanie Unii Europejskiej spowodowałyby, że kontynent pozostałby bez ochrony. Organizacje bezpieczeństwa międzynarodowego nie są konsekwentne w swych działaniach i nie posiadają skutecznych mechanizmów egzekwowania ich postanowień. Ważne jest, by wszelkie organizacje bezpieczeństwa posiadały zdolność przewidywania rozwoju stosunków polityczno-militarnych na świecie w celu zapobiegania konfliktom. Należy zdawać sobie sprawę, że umiejętność diagnozowania symptomów kierunków rozwoju trendów stosunków międzynarodowych, ewoluującej roli i pozycji państw na świecie oraz oddziaływania elementów międzynarodowego systemu bezpieczeństwa i potencjalnego rozwoju sił militarnych w sytuacji kryzysowej jest bardzo ważna<sup>72</sup>. Dla pełnego opanowania sytuacji kryzysowej należy właściwa ocena zagrożenia. Rozpatrywanie zagrożeń wyłącznie w kontekście militarnym nie wyczerpuje w pełni problemu. Należy brać pod uwagę wszelkie aspekty funkcjonowania państwa, zwłaszcza gdy wpływ poszczególnych dziedzin stosunków międzynarodowych na rozwój konfliktów lokalnych jest zmienny na przestrzeni lat.

<sup>72</sup> S.E. Dworecki, T.J. Kęsoń, M.Z. Kulisz, op. cit., s. 84-85.

Obecne dążenie wielu państw do autonomii oraz polepszenia sytuacji gospodarczej, walki etniczne o terytorium, kulturę, język i religię mogą przeobrazić się w poważne konflikty, zagrażające bezpieczeństwu całego świata. Ewentualna wojna cybernetyczna, skażenie środowiska czy odcięcie wielu państw od surowców energetycznych mogłoby wywołać kolejną wojnę o zasięgu światowym. Konflikty wewnętrzne wielu krajów mogą mieć charakter społeczny, społeczno-ekonomiczny, energetyczny i cybernetyczny. Przyczynami konfliktów lokalnych są również wzrastająca przestępczość zorganizowana oraz korupcja.

Biorąc pod uwagę bezpieczeństwo Polski, zagrożeniem jest przesunięcie zainteresowania Stanów Zjednoczonych z Europy na Azję i Pacyfik, ponieważ koalicja USA z Europą spowodowała, że obecni wrogowie Stanów Zjednoczonych są wrogami całej Europy. Wycofanie wojsk z naszego kontynentu mogłoby spowodować ataki innych państw, szczególnie Rosji, która próbuje odbudować dawną „strefę wpływów”. Źródłem niepokojów może być również Ukraina i Białoruś, gdzie nieustannie panują walki o władzę i niepokoje społeczne.

Nie ma możliwości, by bezpieczeństwo międzynarodowe było w pełni zagwarantowane. Żadna z funkcjonujących organizacji nie da rękojmi bezpieczeństwa. Instytucje powołane do stania na straży bezpieczeństwa na świecie mogą jedynie zapobiegać konfliktom lub je łagodzić. Nie ma takiej instytucji, która nieodwołalnie zapewniłaby bezpieczeństwo każdego regionu na świecie. Gnający do przodu i zmieniający się świat nie jest nawet przygotowany na ewentualność powszechnego pokoju. Pomimo pokojowego charakteru instytucji bezpieczeństwa międzynarodowego, łatwo dostrzec jakich sposobów używają dla zażegnania konfliktów. Agresja budzi agresję, atak wywołuje atak, pokojowe rozmowy, debaty i mediacje we współczesnym, pełnym nienawiści, świecie nie mają właściwego oddźwięku. Humanitarne misje pokojowe spotykają się z wdzięcznością cierpiącej ludności cywilnej, ale nie z wdzięcznością władz i rebeliantów, którzy doprowadzili do przymusu zastosowania ich. W XXI wieku nie należy budować pokoju jedynie tam, gdzie go nie ma, ale w każdym kraju jednocześnie. Zmieniające się władze państw, a tym samym rządy, zawsze będą budziły niechęć części społeczeństwa. Kompetencje instytucji bezpieczeństwa międzynarodowego powinny wykraczać poza ustalone ramy zapobiegania konfliktom i utrzymywania pokoju tam, gdzie niedawno go nie było. Obiektem zainteresowania tych organizacji musi być cały świat, bo nie można przewidzieć, gdzie nagle wybuchnie konflikt. Ograniczenie zbrojeń krajów również nie przyniesie oczekiwanych skutków, ponieważ w obliczu wojny kraje nie miałyby szans na obronę. Operacje „peace – making”, „peace – keeping” i „peace – building” powinny być utrzymywane w większości państw dla zapewnienia poczucia bezpieczeństwa na świecie.

#### BIBLIOGRAFIA

- [1] ANTCHAK A., *Unia Europejska. Bezpieczeństwo – Strategia – Interesy*, Józefów 2011.
- [2] DWORECKI S., *Aspekty prawne bezpieczeństwa narodowego RP*, [za:] S. Dworecki, *Zagrożenia bezpieczeństwa państwa*, Warszawa 1994, idem, *Od konfliktu do wojny*, Warszawa 1996.



- [3] BIAŁOSKÓRSKI R., *Wyzwania i zagrożenia bezpieczeństwa XXI wieku*, Warszawa 2010.
- [4] BORKOWSKI J., *Terroryzm jako patologia społeczna*, [w:] *Terroryzm a broń masowego rażenia. Diagnoza, poglądy, wnioski*, „Zeszyty Naukowe AON”, Nr 1 (50) A, Warszawa 2003.
- [5] CZACHÓR Z., GRAŚ A., *Vademecum. Europa od A do Z*, Warszawa 2006.
- [6] CZAPUTOWICZ J., *Bezpieczeństwo w teoriach stosunków międzynarodowych*, [w:] *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Teoria i praktyka*, red. K. Żukrowska, M. Grącik, Warszawa 2006.
- [7] HOŁYST B., *Kryminologia*, Warszawa 2001.
- [8] KORZENIOWSKI L.F., *Zarządzanie bezpieczeństwem. Rynek, ryzyko, zagrożenie, ochrona*, s. 437, [w:] *Zarządzanie bezpieczeństwem*, red. Tyrała P., Wydawnictwo Profesjonalnej Szkoły Biznesu, Kraków 2000.
- [9] KUSPYS P., *Wspólnota Niepodległych Państw – stan faktyczny i perspektywy*, „Biuletyn Opinie” Nr 10/2009, Warszawa 2009.
- [10] LASOŃ M., *Bezpieczeństwo w stosunkach międzynarodowych*, [w:] *Bezpieczeństwo międzynarodowe w XXI wieku. Wybrane problemy*, red. Erhard Cziomer, Kraków 2010.
- [11] LESZCZYŃSKI M., *Bezpieczeństwo w wymiarze lokalnym. Wybrane obszary*, red. M. Leszczyński, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2013.
- [12] MIERZEJEWSKI D.J., *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Wybrane problemy*, Piła 2011.
- [13] NOWAK E., NOWAK M., *Zarys teorii bezpieczeństwa narodowego*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2011.
- [14] PASTUSIAK L., *NATO na rozdrożu – wybór przyszłej drogi, Jakie NATO?* [w:] *NATO wobec wyzwań współczesnego świata*, pod. red. R. Czulda, R. Łoś, J. Reginia-Zacharski, Warszawa–Łódź 2013.
- [15] ROTFIELD A.D., *Europejski system bezpieczeństwa in statu nascendi*, Warszawa 1990.
- [16] SZMYD J., *Bezpieczeństwo jako wartość, refleksja aksjologiczna i etyczna*, [w:] *Zarządzanie bezpieczeństwem*, red. P. Tyrała, Kraków 2000.
- [17] ZAJĄC J., *System bezpieczeństwa międzynarodowego*, [w:] *Bezpieczeństwo państwa. Wybrane problemy*, (red.) K.A. Wojtaszczyk, A. Materska-Sosnowska, Warszawa 2009.
- [18] ZAJĄC J., *System bezpieczeństwa międzynarodowego*, [w:] *Bezpieczeństwo państwa. Wybrane problemy*, red. K.A. Wojtaszczyk, A. Materska-Sosnowska, Warszawa 2009.
- [19] ZIĘBA R., *Bezpieczeństwo międzynarodowe po zimnej wojnie*, Warszawa 2008.
- [20] ZIĘBA R., *Teoria ogólna bezpieczeństwa państwa w stosunkach międzynarodowych*, [w:] *Stosunki międzynarodowe w XXI wieku. Księga jubileuszowa z okazji 30-lecia Instytutu Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego*, Warszawa 2006.
- [21] ŻUBER M., *Katastrofy naturalne i cywilizacyjne. Terroryzm współczesny, aspekty polityczne, społeczne i ekonomiczne*, Wrocław 2006.
- [22] ŻUKROWSKA K., *Pojęcie bezpieczeństwa i jego ewolucja*, [w:] *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Teoria i praktyka*, red. K. Żukrowska, M. Grącik, Warszawa 2006.

## NETOGRAFIA:

- [https://www.msz.gov.pl/pl/polityka\\_zagraniczna/organizacje\\_miedzynarodowe/organizacja\\_narodow\\_zjednoczonych/](https://www.msz.gov.pl/pl/polityka_zagraniczna/organizacje_miedzynarodowe/organizacja_narodow_zjednoczonych/) [z dn. 21.04.2016].
- [http://www.msz.gov.pl/pl/p/msz\\_pl/polityka\\_zagraniczna/organizacje\\_miedzynarodowe/organizacja\\_narodow\\_zjednoczonych/organy\\_onz/rada\\_bezpieczenstwa](http://www.msz.gov.pl/pl/p/msz_pl/polityka_zagraniczna/organizacje_miedzynarodowe/organizacja_narodow_zjednoczonych/organy_onz/rada_bezpieczenstwa) [z dn. 21.04.2016].
- [http://www.msz.gov.pl/pl/p/msz\\_pl/polityka\\_zagraniczna/organizacje\\_miedzynarodowe/organizacja\\_narodow\\_zjednoczonych/organy\\_onz/sekretariat](http://www.msz.gov.pl/pl/p/msz_pl/polityka_zagraniczna/organizacje_miedzynarodowe/organizacja_narodow_zjednoczonych/organy_onz/sekretariat) [z dn. 25.04.2016].

- [http://www.msz.gov.pl/pl/p/msz\\_pl/polityka\\_zagraniczna/organizacje\\_miedzynarodowe/organizacja\\_narodow\\_zjednoczonych/organy\\_onz/zgromadzenie\\_ogolne](http://www.msz.gov.pl/pl/p/msz_pl/polityka_zagraniczna/organizacje_miedzynarodowe/organizacja_narodow_zjednoczonych/organy_onz/zgromadzenie_ogolne) [z dn. 21.04.2016].
- [http://www.msz.gov.pl/pl/p/msz\\_pl/polityka\\_zagraniczna/organizacje\\_miedzynarodowe/organizacja\\_narodow\\_zjednoczonych/organy\\_onz/miedzynarodowy\\_trybunal\\_sprawiedliwosci](http://www.msz.gov.pl/pl/p/msz_pl/polityka_zagraniczna/organizacje_miedzynarodowe/organizacja_narodow_zjednoczonych/organy_onz/miedzynarodowy_trybunal_sprawiedliwosci) [z dn. 22.04.2016].
- [http://www.msz.gov.pl/pl/p/msz\\_pl/polityka\\_zagraniczna/organizacje\\_miedzynarodowe/organizacja\\_narodow\\_zjednoczonych/organy\\_onz/sekretariat](http://www.msz.gov.pl/pl/p/msz_pl/polityka_zagraniczna/organizacje_miedzynarodowe/organizacja_narodow_zjednoczonych/organy_onz/sekretariat) [z dn. 25.04.2016].
- <http://stat.gov.pl/sprawozdawczosc/intrastat/wykaz-panstw-czlonkowskich-unii-europejskiej/> [z dn. 22.04.2016].
- <http://stosunki-miedzynarodowe.pl/slownik/47-a/438-asean-stowarzyszenie-narodow-azji-poludniowo-wschodniej> [z dn. 25.04.2016].

### ON THE 21st CENTURY INTERNATIONAL SECURITY THREATS AS TRIGGERED BY LOCAL CONFLICTS

**Abstract.** In the article, in reference to contemporary definitions of “security” and “international security”, the authors state that the definition of “international security” has a very wide range of content, unlike the general notion of “security” or the definition of “national security”. Various models based on the definitions characterize the international security models. Based on analysis of the international security threats, including terrorism or cyber threats, it can be shown that for the sake of the modern international security countries should cooperate with each other, since full security is only possible through multilateral action on its behalf. In view of this, the authors present description of institutions responsible for international security in order to focus more specifically on threats to Poland’s security, in the light of local conflicts in the 20th and 21st centuries. The current political and military situation in Poland is relatively safe and stable, thanks to cooperation with the West, although this is not a situation which guarantees total security. According to the authors, the possibilities for the potential threat to Poland’s security abound. Some of those include the progressive anarchization of the socio-political life in Russia, nuclear weapons, unstable situation in Belarus and Ukraine, but also the growing number of immigrants in Poland in recent years. Poland should not ignore any of the potential security threats, as the strategic position of the country and its political, social and military situation constantly changes. Also, the European Union and its individual members (including Poland since 2004) should be prepared for the possibility of local conflicts that threaten the international and internal security of individual states. The authors of the study emphasize that international security organizations are not able to provide complete security in the world. This is determined by the lack of effective mechanisms for enforcing the provisions of the treaties or growing nationalism or national and religious divisions. The object of interest for these organizations must be the whole world, because it is impossible to predict where a conflict might be triggered. It is impossible to consider the state of international security without resorting to the archaic, fundamental requirements of the individual need for peaceful living, already at the smallest cell of society. The need for security is one of life’s necessities, and one could risk the statement that this is the most important value in the human hierarchy. There is no national security if the safety of a single unit fails to meet the necessary values and needs. Only when the guarantee of existence and further development gives the possibility that the individual or the power is secured, consequential following variables are possible. If it meets the basic needs of the human being in the nation, then it is possible to risk the statement that we then have the state of security of the nation. To speak of security in the context of the whole nation, it can not be ignored that external security is a big factor, a state has to make effort to limit the influence of the outside states to the extent that it is not harmful to society.

**Keywords:** analysis, security, peace, war, threats.

